Тошкент ҳақиқати

РЎЗНОМА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

№ 50 (10.299).

1992 йил 11 март чоршанба

Баҳоси 1 сўм.

Вилоят ижтимоий—сиёсий рўзномаси

Деҳқон баҳори кундалиги

БОҒЛАРДАГИ ЮМУШЛАР

ЧИНОЗ. Баҳор «Олмазор» боғларига ҳам янгича латофат олиб келди. Янгича файз бахшида этмоқда.

— Биз яхши биламиз, — дейди совхоз директори Йўлдош Тожибоев. — Ҳозирги қийин иқтисодий вазиятда кўпчиликнинг умиди биздан. Ахир бозорларда мева-чеванинг нархи осмонга кўтарилиб кетди. Унча-мунча одамнинг бу дармондориларни истеъмол қилишга қурби етмай қолди. Шунинг учун ҳам улар, зора бу йил обҳаво яхши келиб, мева-чева, узум сероб бўлса, деб кўз тикишмоқда.

Бу мақсадга эришиш эса кўпроқ ҳозирги ишларга боғлиқ. Ҳозирги ишлар эса хўжаликда анча дуруст бораяпти. Мавжуд 556 гектар майдондаги мевали дарахтларга шакл бериб бўлинди. Ҳар гектар боғзордан кам деганда 8—9 тоннадан ҳосил олиш учун замин яратилмоқда. Ишни ижара, оила пудрати асосида ташкил этишга аҳд қилинганлиги яхши бўлди. 12 та бригаданинг ҳар бирига 60—70 гектардан боғлар тўғри келади. Бу боғлар ҳар бир оиланинг имкониятига қараб бўлиб берилган. Улар билан шартномалар тузилган. Бу шартномаларда ишнинг сифатига, ҳар икки томоннинг зиммага олган мажбуриятларини ўз вақтида бажаришига алоҳида аҳамият берилган.

Ўзаро шартларга оғишмай амал қилиш дастлабки кунданоқ яхши натижа бермоқда. Узумзорларга бўлган муносабат ҳам тубдан ўзгарди. Ҳозиргача 30—40 гектар майдондаги токлар очилиб, симбағазларга тортилди.

Тажрибакорлар айтишяптики, бу йил қиш анча илиқ келди. Ҳашаротлар жон сақлаб қолди. Уларнинг кўпайиш хавфи бор. Бунга йўл қўймаслик учун ҳозирданоқ боғзорларга ишлов беришга киришилди. Деярли 40 фоиз майдондаги мевали дарахтларга дори пуркаб чиқилди. Бу тадбирнинг биринчи босқичи узоғи билан 20 мартга қадар тугалланади. Рустам Саидхалилов, Баҳодир Имомалиев сингари химизаторлар дорилаш ишларида ғайрат ва шижоат кўрсатмоқдалар.

Деҳқончилик ишлари ҳам юришиб кетган. Бу йил 20 гектарда карам етиштириш мўлжалланмоқда. Кўчат экиш ишлари аллақачоноқ бошланган.

12 гектар майдонда қовун-тарвуз ўстирилади. Айни кунларда ерларни тайёрлаш ва эгат олиш ишлари ниҳоясига етказилмоқда. Кунлар исиб, ер етилиши билан уруғ қадашга киришилади.

Ўтган йили кузда 15 гектар майдонга буғдой сепиб қўйилган эди. Текис униб чиқди. Кўкариши яхши. Суғориладиган майдонларда етиштирилаётган буғдойнинг ҳар гектаридан 30 центнердан хирмон кўтариш мўлжалланмоқда.

Албатта, ҳар бир ишнинг ниҳояси ва сифати манфаатдорликка боғлиқдир. Хўжалик маъмурияти бу масалага катта аҳамият бераётир. Шу мақсадда зарур тадбирлар кўрилаётир. Ўтган йили етиштирилган узумнинг минг тоннаси қайта ишланиб, сотилган ва катта даромад қилинган эди. Шу ҳисобга иқтисод анча мустаҳкамланди. Иш ҳақи бироз кўтарилди. Бу йил иш ҳақи учун кам деганда 6 миллион сўм маблағ ажратиш кўзда тутилмоқда. Бунинг учун имконият бор. Етиштириладиган узумнинг кам деганда 80 фоизи хўжаликнинг ўзида қайта ишланиб, маҳсулот сифатида сотилади.

Бир сўз билан айтганда олмазорликлар бозор иқтисоди шароитида ҳар бир тармоқда тадбиркорлик ва омилкорлик билан иш юритиш учун астойдил ҳаракат қилмоқдалар.

Н. ИСАЕВ.

СОЦИНТЕРН ДЕЛЕГАЦИЯСИ БИЛАН УЧРАШУВ

9 март куни республика Президенти, Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг Раиси И. А. Каримов Халқаро социал-демократик партиялар бирлашмаси (Социнтерн) вице-президенти, ГФР бундестаги конституция комиссиясининг раиси Ханс-Йохен Фогель бошчилигидаги Социнтерн делегациясини қабул қилди. Делегация Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгашининг таклифига биноан республикага келган. У МДҲга кирувчи бир қанча республикалар билан танишиш учун сафар қилиб юрибди.

Рўй-рост, дўстона суҳбат чоғида республика Президенти меҳмонларга Ўзбекистон мустақил деб эълон қилингандан кейин бу ерда рўй берган ўзгаришлар ҳақида гапириб берди. И. А. Каримов Х.-Й. Фогелнинг республика ижтимоий-иқтисодий тараққиётига тааллуқли саволларига муфассал жавоб қайтарди.

Шу куни Социнтерн делегацияси Ўзбекистон парламентида бўлди. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси Ш. М. Йўлдошев ва бир қанча комитетларнинг раислари иштирокида ўтган суҳбатда парламент алоқаларини кенгайтириш масалалари кўриб чиқилди.

Журналистлар билан бўлган суҳбатда Х.-Й. Фогель республика оммавий ахборот воситалари вакилларининг саволларига жавоб қайтарди. (ЎзА).

Ўзбекистон Республикаси Президентининг

Ф А Р М О Н И

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВАЗИРЛИГИНИНГ ТАШКИЛИЙ ТУЗИЛМАСИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА УНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ЯХШИЛАШ ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Жамоатчиликнинг республикада маданият ва санъатни ривожлантириш муаммоларини ҳар томонлама ҳал қилиш, жамиятнинг маънавий-ахлоқий тараққиётида уларнинг мавқеини ошириш, аҳолининг маданий ва эстетик талаб-эҳтиёжларини тўла-тўкис қондириш зарурлиги тўғрисидаги таклифларини инобатга олиб, шунингдек маданият ва кинематография тармоқларини бошқаришни такомиллаштириш, бозор муносабатлари шароитида мазкур соҳа муассасаларига раҳбарликнинг замонавий иқтисодий усулларини кенг жорий этиш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлигининг тузилмаси қайта кўриб чиқилиб, унинг марказий аппарати ҳамда унга қарашли муассасалар негизида:

Ўзбекистон Республикасининг Маданият ишлари вазирлиги;

Ўзбекистон Республикасининг Давлат кинокомпанияси ташкил қилинсин.

2. Белгилаб қўйилсинки, Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлигининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборатдир:

миллий маданият соҳасида давлат сиёсатини амалда рўёбга чиқариш, халқнинг бой анъаналарини тиклаш ва янада ривожлантириш, республиканинг ижодий уюшмалари билан узвий ҳамкорликни мустаҳкамлаш, давлатлараро ва халқаро маданий алоқаларни кенгайтириш борасидаги чора-тадбирлар мажмуини амалга ошириш;

республика аҳолисининг барча табақалари ўртасида маданий-маърифий ишларни авж олдириш ва уларни аниқ-равшан мазмун билан бойитиш, кишиларнинг маданий ва эстетик эҳтиёжларини яна ҳам тўлиқроқ қондириш, профессионал ва халқ ижодиётини, шунингдек ижтимоий ўзгаришлар ва илм-фан соҳасидаги ютуқларни кенг тарғиб қилиш;

театр, музика, хореография, эстрада, тасвирий ва халқ амалий санъатини янги босқичга кўтариш, уларнинг ғоявий-бадиий ва маънавий савиясини ошириш, Ўзбекистоннинг тарихий ва маданият обидаларини муҳофаза қилиш ишини тубдан яхшилаш;

маданият соҳаси ходимлари ва ижодкор зиёлиларнинг ижтимоий муҳофазасини таъминлаш, умуминсоний қадриятларни, инсонпарварлик ва ахлоқийликни қарор топтириш лозим бўлган кадрлар тайёрлаш жараёнини яхшилаш, одамларни ўзининг умумтаълим ва маданий савиясини оширишга, миллий ва жаҳон маданиятининг энг яхши намуналаридан баҳраманд бўлишга интилиш руҳида тарбиялаш;

мазкур идораларга қарашли маданият муассасаларини бошқариш тузилмасини такомиллаштириш ва уларга раҳбарлик қилишни яхшилаш, уларнинг ташаббускорлигини, мустақиллиги ҳамда иқтисодий рағбатлантирилишини авж олдириш, бозор муносабатлари шароитида маданият ва санъатнинг тижорат соҳасига айланиб қолишига барҳам бериш юзасидан амалий чораларни кўриш, театрлар, клублар, музейлар, кутубхоналар, студиялар ва истироҳат боғларининг моддий-техника негизини мустаҳкамлаш.

3. Ўзбекистон Республикаси Давлат кинокомпаниясининг зиммасига қуйидаги вазифаларни ҳал қилиш юклансин:

қайси тасарруфда бўлишидан қатъи назар, республика ҳудудида фаолият кўрсатаётган кино ва видеофильмлар ишлаб чиқарувчи, намойиш этувчи ва тарқатувчи ташкилотларга раҳбарлик қилиш, уларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш, репертуарининг ғоявий-бадиий савиясини назорат қилиш;

кино санъатининг миллатлараро алоқаларини ривожлантириш, узоқ муддатли қўшма халқаро ижодий дастурларни тузиш, халқаро ва минтақа кинофестивалларини, кино ва видео бозорларини ташкил қилиш, фильмларни биргаликда яратиш ишларини мувофиқлаштириш;

республика кино тармоғи корхоналари, ташкилотлари ва муассасаларининг ташкилий тузилмаси ҳамда молиявий-хўжалик фаолиятини янада такомиллаштиришга доир меъёрий ҳужжатларни қабул қилиш учун таклифлар тайёрлаш.

Шу нарса белгилаб қўйилсинки:

республика ҳудудида иш олиб борадиган кино ҳамда видеофильмлар ижодий-ишлаб чиқариш студиялари, кино ва видеофильмларни намойиш қилувчи, тарқатувчи бирлашмалар ва пунктлар қайси тасарруфда эканлигидан, шунингдек мулкчилик шаклидан қатъи назар Ўзбекистон Республикасининг Давлат кинокомпаниясида шартнома асосида рўйхатдан ўтишга мажбурдирлар;

белгиланган тартибда рўйхатга олинмаган ташкилотлар ва фуқароларнинг республика ҳудудида кино ва видеомаҳсулот ишлаб чиқаришлари ҳамда тарқатишларига йўл қўйилмайди.

4. Вазирлар Маҳкамаси 10 кун муддат ичида:

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлигининг тузилмаси ва фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида;

Давлат кинокомпаниясининг фаолиятини ташкил қилиш тўғрисида қарорлар тайёрлаб, мазкур кинокомпаниянинг тузилмаси ва низомини тасдиқласин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

ЯХШИ НИЯТ БИЛАН

ТАБИАТ уйғонди. Баҳор қир-адирларга сепини ёйди. Боғ-роғлар гулга бурканмоқда. Ҳаммамиз ҳам анча иқтисодий танг аҳволда эмасмизми, шу боис бу фаслни интиқлик билан кутдик. Айниқса, бойлик яратувчи азаматлар-деҳқонлардан умидимиз катта. Улар буни чин дилдан ҳис қилганлари учун ҳам кўкламнинг ҳар бир кунини, ҳар соатини ғанимат билиб, яхши ният билан ишга киришиб кетдилар. Далаларда ерга уруғ қадаш, кўчат экиш ишлари кун сайин авж олаяпти.

Қибрай ноҳиясидаги «Коммунист» жамоа хўжалигида бўлганимизда бундай кўтаринкиликнинг гувоҳи бўлдик.

Дейдиларки, ҳосилнинг онаси — уруғ, отаси эса — меҳнат. Асосан уруғчиликка ихтисослаштирилган бу жамоа учун мазкур нақл ниҳоятда қадрлидир. Шунинг учун ҳам улар ишни бошидан пухта қилишга одатланганлар.

Хўжаликда икки гектар ерда иссиқхона бор. Унинг бир гектарига карам уруғи сепилганди. Яхши тайёрланган ерга сепилган бу уруғ бир текис униб чиқди. Ниҳоллар жойланиб, кўзга ташланиши биланоқ, уларни бир жойдан иккинчи жойга кўчириб, яйратиб ўстиришга алоҳида эътибор берилди. Ҳозиргача 3 миллиондан ортиқ сара кўчатларни очиқ далаларга чиқариб экишга киришилди.

Шунингдек, иссиқхонадаги бўш ерларга сепиб қўйилган помидор, бақлажон, булғор қалампиридан ҳам сара кўчатлар тайёрланмоқда.

Хўжаликнинг Асрол Юнусов, Ойдин Файзиева, Расул Абдуллаев сингари ўртоқлар етакчилик қилаётган бригадаларининг далаларида баҳорги тадбирлар, айниқса, уюшқоқлик билан ўтказилмоқда. Ҳозирга қадар 20 гектардан ортиқ майдонга карам кўчати экиб қўйилди. Низом Хожибоев, Карим Мирзоҳидов, Маъмура Султонова, Ўғилой Абдураҳмонова сингари сабзавоткорлар, айниқса, баракали меҳнат қилмоқда.

Боғбонлар ҳам ҳар бир тадбирни маромида ўтказиш тараддудида иш олиб бормоқдалар.

— Жамоамизда, — дейди бригадир Йўлдош Раззоқов, — етмиш гектар узумзор, 22 гектар боғзор бор. Ўтган йили токларни ўз вақтида кесиб, кўмиб қўйишга алоҳида эътибор бергандик. Олхўри, олма, шафтоли сингари мевали дарахтларни буташ, шакл бериш ишларини ҳам сифатли ўтказишга ҳаракат қилдик. Чунки, ҳосилнинг мўл бўлиши бу тадбирларнинг қанчалик билиб ўтказилишига боғлиқдир. Боғбонларимиз бу вазифани яхши уддалашди. Айни кунларда қатор ораларига ишлов беришни бошлаб юбордик.

Ҳақиқатдан ҳам боғдорчилик бригадаси аъзолари таҳсинга сазовор иш қилмоқдалар. Улар бу йил шаҳарликларга 400 тонна узум, 200 тонна мева етказиб беришни режалаштиришган. Айни кунларда узумзордаги симбағазлар тартибга келтириляпти. Ён атрофдаги ариқ-зовурлар тозаланмоқда.

Бу йил, шунингдек, 13 гектар янги боғ ташкил этилади. Олма, олхўри, шафтолининг эртапишар серҳосил навлари кўчатлари олиб келиниб экилмоқда. Бу ишда Азиза Шонеъматова, Абдураҳим Эркинов, Тўлаган Сотволдиев, Рихси Шерматова, Бахтиёр Рустамов, Забиҳилла Набижонов, Турсуной Пирматова сингари боғбон ва соҳибкорлар ўрнак кўрсатишяпти.

— Ҳозирги бозор иқтисодий шароитида, — дейди хўжалик бошқаруви раиси Ходимат ака Қуронбоев, — ҳар биримиз ҳисоб-китоб билан иш юритиб, сифатни асосий ўлчов қилиб олиб, меҳнат қилишимиз керак. Жамоамиз аъзолари буни дилдан ҳис қилишади. Биз ҳам уларнинг меҳнатини қадрлашга, зарур шарт-шароитларни яратиб беришга ҳаракат қиляпмиз. Уларни ҳам моддий, ҳам маънавий рағбатлантириш доимий эътиборимизда бўлиб келмоқда. Шунинг учун ҳам сабзавоткор, боғбон, чорвадорларимиз қийинчиликларни енгиб, эл-юрт тўкинчилигини таъминлашга муносиб ҳисса қўшиш учун бор имкониятларини ишга солмоқдалар.

Биз далада бўлганимизда, боғ-роғларни айланганимизда бундай кўтаринкиликни — деҳқонлар астойдил, уюшқоқлик билан иш олиб бораётганликларини кўрдик ва уларнинг албатта, мўл ҳосил етиштиришларига ишонч ҳосил қилдик.

Э. ТУЛАГАНОВ,
У. УМАРОВ.

ПУДРАТЧИЛАР ДАЛАСИДА

Қибрай ноҳиясидаги Ленин номли жамоа хўжалигининг Абдиюсуф Муталов етакчилик қилаётган 5-бригадасида кўкламги юмушлар қизғин олиб борилмоқда. Бу ерда 30 та оилавий пудратчи аҳиллик билан фаол меҳнат қилмоқда. Ҳаким Собиров, Раҳматилла Саримсоқов, Полвон Султонов, Минаввар Шерматова, Эргаш Норматов каби оилавий пудратчилар намунали ишлари билан бошқаларга ўрнак кўрсатишяпти. Улар айни вақтда икки гектарлик плёнка тагига карам кўчати ўтқазиб, бир гектарга картошка экдилар. Шунингдек, укроп, петрушкаларнинг ҳам уруғини сепиб қўйишди. 3 гектар ерга лавлаги экилди.

Кузда экилган 1 гектар ердаги саримсоқ пиёз, 4 гектардаги август пиёзи кўм-кўк бўлиб, баравж ўсмоқда.

Т. ЭШТОЕВ.

САМИМИЙ ТАШАККУР

ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ АБДУҒАНИ ЎҒЛИ КАРИМОВГА

Ассалому алайкум.
Ҳурматли раисулжумҳур жаноблари!

Тошкент шаҳрида ўз ишини тамомлаган Мовароуннаҳр мусулмонларининг бешинчи қурултойи иштирокчиларига йўллаган сермазмун табригингиз учун самимий ташаккуримизни қабул этгайсиз.

Мазкур қурултой ўлкамиз тарихидаги муҳим бир вақтда бўлиб ўтди ва халқимиз учун энг зарур масалаларни муҳокама қилиб, муҳим қарорларни қабул қилди.

Узоқ давом этган динсизлик ва диндорларни камситиш сиёсатидан сўнг, жумҳуриятимиз истиқлолга эришганидан сўнг, ўзларини озод сезган мусулмон уламолар ҳозирги кунимизнинг долзарб масалаларини оқилона ҳал этишда барча хайрихоҳ тарафлар билан ҳамкорлик қилишга тайёр эканликларини изҳор этдилар.

Қурултой қатнашчилари, Сиз ўз табригингизда эслатиб ўтганингиздек, орамизда осойишталикни бузишга интилаётган қора кучлар борлигини ва уларга зарба беришга тайёр туриш лозимлигини алоҳида таъкидладилар.

Асли ислом юрти бўлмиш диёримизда кишиларнинг динга қайтиши катта ижобий ўзгаришларга сабаб бўлаётгани ҳаммага аён бўлмоқда. Биз, имом Бухорий, имом Термизий ва бошқа улкан уламоларнинг ворислари, юртимизни худди боболаримиз давридагидек дунёда пешқадам юрт бўлиши учун ҳаракат қилишимиз зарур. Халқимиз эса жаҳон халқларининг биринчи сафидан ўрин олмоғлари керак деб биламиз.

Қурултой қатнашчилари охирги пайтда диний ҳаётимизда содир бўлган ижобий ўзгаришларни алоҳида мамнуният билан зикр қилдилар ва ушбу ишларда ёрдам берган барча тарафларга, хусусан Сиз жанобларига ўзларининг самимий ташаккурларини билдирдилар. Шу билан бирга яна қилинадиган ишларимиз кўп, олдимизда улкан муаммолар турибди, уларни ҳам ҳал этишда, албатта ҳукумат раҳбарларининг ҳам хайрихоҳликлари даркор. Ишончимиз комилки, Сиз бу ишда раисулжумҳур сифатида ўзингизнинг салмоқли ҳиссангизни қўшасиз.

Сизга Ўзбекистон Жумҳурияти мустақиллиги йўлида, халқимиз бахт-саодати йўлида олиб бораётган машаққат ишингизда оллоҳнинг ўзи мададкор бўлсин. Омин.

МОВАРОУННАҲР МУСУЛМОНЛАРИНИНГ V ҚУРУЛТОЙИ ИШТИРОКЧИЛАРИ

ҚАДРИЯТГА БАҒИШЛАБ

Куни кеча Тошкентда «Миллий қадриятларимиз — мактаб ва маҳаллаларда тарбия ишларини олиб боришда муҳим омил» мавзуида илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди. Уни Тошкент шаҳар ҳокимияти халқ таълими Бош бошқармаси, Қори-Ниёзий номидаги Ўзбекистон Педагогика фанлари илмий-тадқиқот институти, Тошкент шаҳар маҳаллалар кенгаши ва республика педагогика жамияти уюштирди.

Анжуманда республика халқ таълими вазирининг ўринбосари, шаҳар ҳокимияти халқ таълими Бош бошқармасининг бошлиғи Ҳ. Йўлдошевнинг «Мактабларда таълим-тарбия муаммоларининг замон талабига монанд ечимлари ҳақида», тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Педагогика фанлари илмий-тадқиқот институтининг директори, Тошкент шаҳар маҳаллалар кенгаши раиси Қ. Фозилхўжаевнинг «Миллий қадриятлар ёш авлодни тарбиялашда муҳим омил» мавзуидаги маърузаларида ва сўзга чиққан нотиқларнинг таклифларида ёш авлодни тарбиялаш, янги шаклдаги мактаб — лицейларда ўқувчи-ёшларни миллий тарбия билан қамраб олишдаги муаммолар, оила, мактаб, жамоатчиликни миллий анъаналар асосида ёшлар онгига сингдиришдаги янгича усуллар хусусида тўхталдилар.

Йиғилишда ёшларни халқимизнинг миллий анъаналари руҳида тарбиялаш муаммоларига бағишланган илмий-амалий анжуман қатнашчиларининг мурожаати қабул қилинди. Шунингдек, халқ таълимини ривожлантиришдаги самарали меҳнати ва фарзандлар тарбиясига алоҳида эътибор берган бир даврда ота-оналар ва маҳалла қўмиталарининг раислари «Ўзбекистон Республикаси Халқ маорифи аълочиси» нишони билан мукофотландилар.

Анжуманда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари Э. Самандаров иштирок этди.

ТОШКЕНТДАГИ 1-пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмаси бўлинмаларида хориждан келтирилган замонавий техника воситалари тобора кўплаб ўрнатилмоқда. Бу маҳсулот тайёрлашни кўпайтириш қатори сифатини яхшилашга ёрдам бермоқда. Шунинг учун ҳам кейинги вақтларда харидоргир, хушбичим оёқ кийимлари ишлаб чиқариш ҳажми ортмоқда. Бу ерда ишлаб чиқарилаётган пойабзаллар дўконлар пештахталарида ётиб қолаётгани йўқ. Суратларда: бирлашма цехларининг бирида (чапда), ишлаб чиқарилаётган янги сифатли пойабзалларнинг намуналари (ўртада), илғор ишчи Светлана Михина иш устида.

Суратчи В. ХАРИТОНОВ.

ХОТИРА

ҚЕЧАГИДЕК ЁДИМИЗДАЛАР

Мактабдош дўстлар билан тез-тез учрашиб турамиз. Гап ёшлик йилларимиз, муаллимларимиз ҳақида боради. Яқинда ҳам шундай бўлди. Математика ўқитувчимиз Зикир ака Расулевни эслашдик, пок руҳларига бағишлаб, Қуръон тиловат қилдик...

Домла бизни еттинчи синфдан то ўнинчи синфгача ўқитганлар. 50-йил ўрталари. С. Раҳимов ноҳиясидаги 11-мактабнинг довруғи кенг ёйилган пайтлар. Бизларга республикада хизмат кўрсатган ўқитувчилар, маориф аълочилари, қўша-қўша нишон таққан муаллимлар сабоқ беришарди. Шулардан бири бўлган Зикир ака билимдон, қатъиятли ниҳоятда камтарин, жуссалари кичик, зувалалари пишиқ, чайир киши эдилар. Юришлари ҳам ўзларига хослиги билан ажралиб турарди. Шошилмай, бошларини чапга сал эгиб қадам ташлардилар. Ул кишини ҳамма самимий ҳурмат қиларди ва кўринган онлариёқ мактаб сув қуйгандек тинчиб қолар, болалар синфларига кириб тавозе сақлаб ўтиришарди.

Бизда янги муаллимларни синашнинг «ажабтовур» услуби бор эди: унга 3—4 дарс кейин келадиган мавзуни китобдан билиб олиб, савол берардик. Баъзи ўқитувчилар: «Буни кейин ўтамиз, деб қўяқолишарди». Зикиракага бизнинг «усул» ўтмади. Риёзиётга бироз мойиллигим бўлгани учун синф савол беришни менга топширди. Янги ўқув йили энди бошланган. Сентябрнинг ўрталари эди. «Алгебра» китобимизнинг охирроғидан битта масаланинг қандай ечилишини сўрадим. Таажжубга тушмадилар. «Ўқинг масалани, қўзим» дедилар. Икки марта ўқитдилар ва бироз ўйлаб, жавобини айтдилар. «Жавоб билан солиштиринг-чи», дедилар. Кейин «Жавобни баланд овоз билан ўқи», дедилар. Жавоблар бирхиллигидан, муаллим масалани бир-икки дақиқадаёқ оғзаки ишлаганидан ҳаммамиз ҳайратга тушдик. Синф сув қуйгандек жимиб қолди. Ҳаммамизда ўқитувчимизга ички бир ҳурмат ҳукмронлик қиларди, шу билан бирга, бизда тобелик, бу кишининг илмига эришиш, бу кишига бўйсуниш лозим шекилли, деган андиша ҳам бор эди. Бизлар «енгилган» эдик. Ўқитувчиларни синашнинг «ажабтовур усули»ни Зикир ака «синдирдилар», «ёнғоқ» чақилди. Бу воқеа бир зумда мактабга ёйилди. Ана шундан бошлаб Зикир ака деса «зўр муаллим» тушуниладиган бўлди. Дарсдан кейин мени олиб қолиб тайинладилар:

— Синфларингнинг аҳиллигини, яхши ўқувчилар кўплигини биламан. Риёзиётга қизиқишинг бор экан, мен ташкил қилаётган тўгаракка қатнашгин.

Эртасига менга рус тилида чоп этилган «Рассказы по истории математики» («Риёзиёт тарихидан ҳикоялар») китобини бердилар. Ўша китобдан ва муаллимим Зикир акадан ал-Хоразмий, Беруний, Улуғбек ҳақида биринчи марта билганман... Биз мактабда ўқиган даврларда ўнинчи синфни битириш имтиҳонлари материаллари — математикадан ёзма иш варианти, иншо мавзулари — муҳрланган конвертларда келарди ва имтиҳондан сал олдин ёки синфда, бевосита имтиҳон бошланишидаёқ очилар эди. Риёзиёт вариантлари анчайин қийин бўлиб, кўпинча тригонометриянинг геометрик масалалар ечиш тадбиқига оид бўларди. Масала мураккаблигидан баъзи мактаб муаллимларида ечимларининг тўғрилигига шубҳа бўлар экан. Ечим йўлларининг равонлигини ва жавобларнинг тўғрилигини текшириб олиш учун ўша муаллимлар имтиҳон куни велосипедда ўз вакилларини бизнинг мактабга — Зикир ака ҳузурларига йўллашарди. Домла уларнинг ечимларини текшириб берардилар... Ана шундай ажойиб зиёкор қўлида таҳсил олганмиз.

Машҳур математикларимиз Тошмуҳаммад Саримсоқов, Саъди Сирожиддиновлар ҳақида мен биринчи бор Зикир акадан эшитганман. Мени риёзиёт куллиётига кирганимдан Зикир ака беҳад қувонганлар.

— Жуда машаққатли ишни бўйнингга олдинг, қўзим. Бу фан тинимсиз меҳнат ва изланишни талаб қилади, шунга чидасанг, бўлгани, деганлар...

Билим доиралари кенг эди устознинг. Қизиқарли масалалар, саволларни топиб келардилар. Бир куни Зикир ака рангли пахта навини яратиш ҳақида гапириб қолдилар. Қизил, кўк, яшил, сариқ рангли пахталар яратиш мумкинми? Шундай бўлсинки, пахта толаларига рангни табиатнинг ўзи берсин. Бу муаммонинг ҳал этилиши жаҳоншумул аҳамиятга молик, дедилар... Билмайман, услуб эътибори билан бу муаммони ҳал этиш мумкинми-йўқми, аммо масаланинг қўйилиши диққатга сазовордир...

Дўстларимга Зикир акани хотирлаб бир ёднома ёзиш режам бор, шунга ёрдам беринглар, ул киши қандай хислатлари билан сизларнинг қалбингизда муҳрланиб қолганлар, дедим.

Анвар ШОКИРОВ (физика-математика фанлари номзоди) ҳикояси:— Зикир ака тарбияга катта эътибор берардилар, аммо панд-насиҳат қилмасдилар. Юриш-туришлари, дарс беришларнинг ўзи тарбия эди бизларга. Бир кун дарсда домла мени ва яна уч-тўрт кишини турғазиб, «кеча нима гуноҳ қилдинглар», дедилар. Ҳайрон бўлиб турардик. «Мактабдан кетаётиб мачитдан келаётган кексалар олдидан чопиб ўтиб кетдинглар-а. Мен энди қандай қилиб уларнинг юзига қарайман? Бугун ҳам ўша вақтда отахонларни кўрасизлар. Шунда албатта кечирим сўранглар...» Биз шундай қилдик ва анча енгил тортдик.

Мени дорилфунуннинг риёзиёт куллиётига киришимга ҳам домланинг бир гаплари туртки бўлган, дейман. Синфда мен ўзимни илғор ўқувчилар қаторига қўшмас эдим. Бир масала хусусида болалар билан анча баҳс бўлди. Аммо уни еча олмадик. Зикир ака бирин-кетин болалардан худди шу масалани сўрай бошладилар. Сен унда мактабни битириб кетган эдинг. Гал менга келди: «Ие, Шокиров ҳам ишлай олмаган бўлса, бошқалардан сўрамасам ҳам бўларкан...» Шунда мен билдимки, муаллимнинг менга ишончлари баланд, менинг ҳақимда фикрлари яхши, бу менга катта далда берди.

Шавкат ҚУРБОНОВ (кимё фанлари доктори) ҳикояси:— Марҳум синфдошимиз Юсуф Шомансур ўнинчи синфдалигидаёқ бир шеърий тўпламни тайёрлаётган эди. Шу боисдан бўлса керак, Зикир аканинг фанларидан «оқсарди». Чорак баҳолар қўйиладиган вақт. Аммо шоиримизда қатор «2»лар ва битта ёки иккитагина «3» баҳо. Муаллимлар ўртага тушишди. Чоракка Юсуфга «3» қўйинг, деб. Ахир «3» баҳоси ҳам бор-ку. «Йўқ, бўлмайди!», Зикир аканинг қарори қатъий эди. Ўртага бутун синф тушди. Ахир Юсуф— талант, ҳаттоки талантнинг баҳоси шу бўлса, домла» дейишди.

Зикир ака бироз «юмшади» шекилли, «Майли, қўзим Юсуфбек, сизга битта қилтириқ «3», деди.

Юсуф дик этиб ўрнидан турди. «Йўқ, менга бунақа баҳо керакмас, баҳони ўз кучим билан оламан, деди ва бир дақиқа сукут сақлаб шу тўртликни ўқиди;

Миннатли ошингиздан,
Беминнат бир мушт яхши!
Қилтириқ «3» ингиздан
Забардаст «2» яхши!
Қўйинг, «2»ни!

Синф кулгидан ларзага келди. Деярли кулмайдиган Зикир ака қотиб-қотиб кулдилар. Кўзларидан ёшлар чиқиб кетди. «Э, қойил-э!» дедилар ва барибир... забардаст «2» ни қўйдилар.

— «Ёмон» баҳо қўйганимда сизлардан баттар мен изтироб чекаман, қўзиларим. Аммо бу «2» ни ҳам кулиб, ҳам йиғлаб қўяман. Мирфозил жуда тўғри айтди, ноҳотки талантнинг баҳоси шу бўлса! Йўқ, талантнинг баҳоси юқори бўлиши керак. Юсуф жиддий ҳаракат қилсин, сизлар ҳам ёрдамлашинглар... Шу-шу Юсуф риёзиётдан баҳосини ўнглаб олганди...

Ана шундай олийжаноб эдилар, бизнинг домла. Начора, ўлим бешафқат экан. Мураббийимизнинг вафот этганларига ҳам бир йил бўлиб қолди. Сиймолари эса кечагидек ёдимизда.

Мирфозил МИРЗААҲМЕДОВ.

ҲИММАТИНГИЗГА БАЛЛИ, МАТБААЧИЛАР

АНГРЕН ШАҲАР БОСМАХОНАСИ ШАҲАРДАГИ ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯГА МУҲТОЖ БЎЛГАНЛАР ВА ЁЛҒИЗ НАФАҚАХЎРЛАРДАН ЎН НАФАРИНИ ЎЗ ҲОМИЙЛИГИГА ОЛДИ

БОСМАХОНА вилоятдаги энг намунали матбаа корхоналардан бири ҳисобланади. Бугунги кунда бу ерда иккита шаҳар, тўртта кўп нусхали рўзнома чоп этилмоқда. Етти миллат вакилларидан иборат 60 кишилик меҳнат жамоаси ҳозирги бозор иқтисодиёти муаммоларини ҳам баҳамжиҳат енгишга ҳаракат қилмоқдалар. Ишловчилар сонини оширмаган ҳолда ишлаб чиқариш ҳажмини икки бараварга кўпайтириш бўйича белгиланган юксак маррага комил ишонч билан боряпти. Шу мақсадда кейинги пайтларда босмахона замонавий асбоб-ускуналар билан қайта жиҳозланяпти. Жумладан, амриқо компьютерлари, олмон фальцовка машиналари сотиб олинди. Мижозлар, буюртмачилар, ҳатто, аҳоли эҳтиёжларини ҳисобга олиб, маҳсулотларнинг янги турларини ишлаб чиқариш ўзлаштириляпти.

— Бозор иқтисодиёти шароитида ҳаммасидан ҳам аввал ишчиларнинг меҳнатга бўлган муносабатини тубдан ўзгартиришимиз керак,— дейди босмахона директори Ю. А. Югай.— Меҳнатни тўғри ташкил этиш, интизомни яхшилаш, ишчиларнинг оз куч сарфлаб, кўп маҳсулот ишлаб чиқаришга бўлган қизиқишларини ошириш — буларнинг барчаси муваффақиятлар, бозор иқтисодиёти шароитида омад гарови ҳисобланади.

Юрий Алексеевич ҳақ гапни айтди. Ҳозир корхоналарга мустақиллик берилаётир, улар илғор иш усулларини дадил жорий этсалар, ишчи-хизматчиларнинг меҳнати қадрига етсалар, шубҳасиз, муваффақиятлар қўлга киритилаверади. Босмахона меҳнат жамоаси ўтган йилда 521 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарган ва ишчи-хизматчиларнинг ўртача ойлик маошлари 338 сўмни ташкил этган бўлса, жорий йилнинг дастлабки ойида ишлаб чиқарилган маҳсулот 85 минг сўмга етди. Ойлик маош ҳам 697 сўмга тўғри келаяпти. Умуман бу йилда 1 миллион 500 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотиш кўзда тутилган.

Барча корхоналарда бўлгани каби босмахонада ҳам моддий таъминот масаласи жуда оғир. Матбаа маҳсулотлари ва коммунал хизмат нархлари ҳаддан зиёд ошиб кетди. Шунга қарамай босмахона меҳнат жамоаси ўзаро ҳамжиҳатликда, келажакка ишонч билан меҳнат қилмоқда.

Маъмурият томонидан ишчи-хизматчиларга бир қатор қулайликлар яратилган. Жумладан, тушлик учун 6 сўмдан ёрдам пули бериляпти. Ички имкониятларни ишга солиш, меҳнат унумдорлигини оширишга катта эътибор бераётган босмахона жамоасининг ҳозирги қийинчиликларга қарамай инсонпарварлик ташаббуси билан чиққани ҳам алоҳида диққатга сазовордир. Жамоа умумий йиғилишида шаҳардаги кам таъминланган ва ёлғиз нафақахўрлардан ўн кишини босмахона ҳомийлигига олишга қарор қилинди. Шунга биноан ёрдамга муҳтож бўлган Елена Яковлевна Коннова, Александра Антоновна, Карамышева, Елена Андреевна Родченко, Айсулув Мусаева, Манави Мусаев, Родион Харитонович Осокин, Пакиза Датеховна Ҳамитулова, Мария Ефимовна Квардакова, Зайнаб Тўрақулова, Бўри Баҳодироваларга йил давомида 100 сўмдан ёрдам пули бериб борилади. Бундан ташқари улар байрамларда совға-саломлар билан йўқланадилар.

Босмахона меҳнат жамоасининг бундай одамийлигини ўзаро аҳилликдан, келажакка ишончдан, деса бўлади. Уни фақат табриклаш мумкин. Қани энди бошқа корхона-ташкилотлар ҳам шундай қилишса, нур устига аъло нур бўларди. Бу билан ҳозирги қийин турмуш шароитларида неча ўнлаб нафақахўрлар, қаровчиси йўқ кексаларнинг ҳаёти озгина бўлса ҳам енгиллашарди, машаққати оз бўларди. Шунинг учун бу ташаббусни кенг ёйиш, шундай савобли ишга қўл урган жамоаларни кўпайишига эришиш керак.

Н. ДУШАЕВ,
«Ангрен ҳақиқати» рўзномасининг масъул котиби.

СИЗ УШБУ суратда кўриб турган Евдокия Ли ва Анорахон Мемонхоноваларни Олмалиқ гилам фабрикасида кексаю ёш ҳамма ҳурмат қилади. Корхонанинг фахрий ишчилари ҳисобланган бу аёллар унумли ишлаш қаторида гилам тўқиш сир-асрорларини жамоа сафига қўшилган ёшларга ҳам қунт билан ўргатмоқдалар. Моҳир ишчиларнинг тарбиясини олган ўнлаб шогирдлари илғорлар сафида боришмоқда.

Сураткаш В. ТЎРАЕВ.

ЎЗИМИЗГА БОҒЛИҚ

ҚИШЛОҚ ШЎРОСИ ФАОЛИЯТИДАН

БИЗ турғунлик даври деб атаб келаётган пайтларда шўролар иккинчи даражали ҳокимият эди. Тўғри, бу ҳақда бугунги кунда жуда кўп айтилаяпти, ёзилаяпти. Аммо эндиликда қишлоқларда шўролар асосий куч бўлиб қолди. Хўш, улар етакчилик қилишга, одамларнинг оғирини енгил қилишга қодирми?

Чиноз район халқ депутатлари Ислоҳот қишлоқ шўроси ҳудудида Алишер Навоий, «Октябрь 40 йиллиги» жамоа хўжаликлари, А. Ортиқов номли 4-сон мактаб-интернат, дам олиш уйлари жойлашган. 1032 хўжалик ёки 6130 дан ортиқ аҳоли истиқомат қилади. Бу ерда олиб борилаётган ишлар, режалар тўғрисида шу қишлоқ Шўросининг раиси Э. ТИЛОВОВ шундай ҳикоя қилади.

Ўтган 1991 йил анча оғир бўлди. Лекин қувончли, хурсанд бўлсак арзийдиган воқеалар ҳам юз берди. Ана шундай тарихий ҳодиса — бу мустақиллигимиз эълон қилинган кундир. Аммо мустақиллик осон эмаслигини, унинг масъулияти ҳам, келажаги ҳам ҳаммаси юрагимиздаги шижоатга, жасоратга, қолаверса, сабру бардошга боғлиқ эканлиги аён бўлиб қолди. Эндиликда ўзимизнинг юртимиз, миллатимиз ва унинг келажаги учун жиддий курашмасак, аввалги меҳр-оқибатли маҳаллаларимизни тикламасак бўлмайди.

Шунинг учун ҳам бугунги кунда бошқарув тузилмаси тубдан ўзгараяпти. Шўроларнинг ҳам нуфузи ошяпти. Буни кейинги пайтда шикоят, талаб-истакларини билдириб мурожаат қилаётган одамларнинг сони ортганидан ҳам билса бўлади. Ўтган йили мингга яқин киши қишлоқ шўросига турли масалада мурожаат қилди. Уларнинг деярли 80 фоизига иложи борича ижобий жавоб бердик. Кези келганда шуни алоҳида таъкидлаб ўтишим керакки, жумҳуриятимиз Олий Кенгаши қабул қилаётган қонун ва қарорлар, Президентимиз чиқараётган фармонлар халқимиз манфаати учун хизмат қилмоқда. Мисол учун 1991 йилда Президентнинг аҳолини шахсий томорқа хўжаликларини ривожлантириш, чорва ва паррандасига эътиборни кучайтириш ҳақидаги фармони асосида Ислоҳот қишлоқ шўроси бўйича аҳолига 675 тонна беда пичани, 435 тонна макка пояси, 127,5 тонна дон, 50 тонна омухта ем тарқатдик. 30 гектар ер майдони қўшимча томорқа сифатида берилган бўлса, 60 дан ортиқ оилага шахсий уй-жой қуриш учун ер ажратдик. Хонадонларнинг 80 фоизи газлаштирилди. Сўнгги пайтда яна 300 га яқин хўжалик табиий газ билан таъминланди.

Шунингдек йўлларни созлаш, тартибга солиш, хонадонларга чироқлар ўрнатиш каби ишлар ҳам босқичма-босқич олиб боряпти.

Ислоҳот қишлоқ шўроси ҳудудида бир нафар вилоят кенгаши, 6 нафар район кенгаши, 30 нафар қишлоқ шўросига сайланган халқ ноиблари фаолият кўрсатади. Уларнинг саъй-ҳаракатлари билан Алишер Навоий жамоа хўжалигидаги «Комсомол» участкасида А. Набиев номли янги мактаб биносининг қурилиши бошланди. Масжид, янги дўкон, клуб қурилди. А. Ниёзов, «Янгиобод», «Минг баробар» ва «Олчазор» кўчаларида яшовчилар ичимлик суви билан таъминланди.

«Октябрь 40 йиллиги» жамоа хўжалигида 140 ўринла болалар боғчаси, 120 ўринли клуб қурилган бўлса, А. Ортиқов номли 4-сон интернат-мактаб биноси тўлиқ таъмирланиб, табиий газ ўтказилди.

Амалга оширилаётган ишларнинг кўлами кенг. Аммо муаммолар ҳам оз эмас. Мисол учун ўқитувчилар, тиббиёт ходимлари, нафақахўрлар ва турли ташкилотларда ишловчиларни шахсий уй-жой қуришлари учун ер участкаси билан таъминлаш мақсадида қишлоқ шўроси ихтиёрига ер майдони ажратилиши лозим. Чунки ҳар қарич ер ҳисобда бўлган қишлоқ шароитида хўжаликлардан ер олиш анча мушкул бўлмоқда. Бундан ташқари қишлоқ шўроси фаолиятини яхшилаш, шахсий уй-жой қураётган кишиларга ёрдам бериш, фермерлик ишларини ривожлантириш учун қўшимча маблағ зарур. Яна бир муаммони айтиб ўтишга мажбурман. Ислоҳот қишлоқ шўросининг биноси «Октябрь 40 йиллиги» жамоа хўжалигининг фойдаланиш мумкин бўлмаган эски клубида жойлашган. Янги бино қуриш учун эса маблағ керак.

Хуллас, Чиноз район халқ депутатлари Ислоҳот қишлоқ шўросида олиб борилаётган ишлар мана шулардан иборат. Аммо бугунги бозор иқтисодиётига ўтилаётган бир даврда, тақчиллик экан, етишмовчилик экан, дея қараб туришимиз, кимдандир нажот кутишимиз нотўғри. Чунки ўз ватанимизда, она юртимизда хом ашё ҳам, озиқ-овқат маҳсулотларининг мўл-кўллигини яратишга шароит ҳам мавжуд. Бироқ улардан оқилона, тадбиркорлик билан фойдаланиш лозим.

ШАРҚШУНОСЛАР КЕНГАШИ

Ўзбекистон фанлар академияси шарқшунослик институтида илмий, адабий-бадиий, маданий меросимиз намуналарини асраш, нашр этиш ва оммалаштириш масалаларига бағишланган кенгаш бўлиб ўтди. Унда республикамизнинг таниқли олимлари шарқшунослик олдида турган муҳим масалалар, муаммолар, яқин келажакда амалга оширилиши зарур бўлган чора-тадбирлар ҳақида фикр алмашдилар.

Кенгаш қатнашчилари республикамиз пойтахти Тошкентда ноёб қўлёзмалар хазинаси — «Мерос» масканини барпо этишни моддий таъминлаш мақсадида шу номдаги жамғарма таъсис этилганлигини маъқулладилар. Бу ерда жуда катта илмий, маданий ва тарихий аҳамиятга эга бўлган нодир қўлёзмалар жамланади.

Кенгаш ишида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Э. Самандаров қатнашди.

(ЎзА).

ҲАМДЎСТЛИК ДАВЛАТЛАРИДА

ВОҚЕАЛАР, ХАБАРЛАР, ЯНГИЛИКЛАР

МУҲАРРИРЛАР БИЛАН ДАВРА СУҲБАТИ

ҚИРҒИЗИСТОН Президенти Асқар Акаев 9 март куни бир қанча йирик рўзномалар, жумладан «Комсомольская правда», «Труд», «Известия», «Рабочая трибуна», «Правда», «Красная звезда», «Литературная газета», «Независимая газета» муҳаррирлари ва ўз мухбирлари, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мустақил давлатлари матбуот хизматларининг вакиллари йиғилган «давра суҳбати» қатнашчилари билан учрашди. Суҳбат чоғида МДҲда ягона ахборий маконни сақлаб қолиш масалалари муҳокама қилинди. Қирғизистон Президенти Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги оммавий ахборот воситалари албатта сақланиб қолиши керак, улар собиқ СССР ҳудудидаги янги ҳамжамиятга кирган мамлакатларнинг сиёсий-иқтисодий жиҳатдан яқинлашишига таъсир қилувчи муҳим омил бўлади, деган фикрни айтди.

Э. ШЕВАРДНАДЗЕНИНГ МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

«ГРУЗИЯГА келишим ҳаётимдаги энг қалтис иш бўлди, бироқ халқ хоҳлар экан Ватанимда қолишга тайёрман», деб айтди Эдуард Шеварднадзе республикага қайтиб келгандан сўнг бўлган биринчи матбуот конференциясида. Республикадаги умумий вазиятни таҳлил қилиб у шуни маълум қилдики, Грузияга кенг миқёсли шошилинч ёрдам бериш тўғрисида 60 та мамлакат билан ҳозироқ келишиб олган.

КЕСКИН СИЁСИЙ ВАЗИЯТДА

БУГУН Беларусь Олий Кенгашининг навбатдаги сессияси очилади. Сессия арафасида республикадаги сиёсий вазият ниҳоятда кескин бўлиб турипти. Бу вазият биринчи навбатда аҳоли кўпчилик қисмининг норозилиги туфайли келиб чиқди. Унинг сабаби парламент ва ҳукуматнинг хатолари ва яхши ўйламай чиқарган қарорлари туфайли нарх-наволар оширилгандан сўнг аҳоли турмуш даражаси кескин пасайиб кетганлигидадир.

Касаба уюшмалари депутатлар мажлис қиладиган бино олдидаги майдонга келиб намойиш қилишга чақирмоқдалар. Улар нормал ишлашни таъминлаш, қашшоқланишдан ҳимоя қилиш, ижтимоий кафолатлар беришни талаб қилиб чиқишмоқда. Беларусь халқ фронтининг 1200 кишидан иборат ташаббускор гуруҳи Олий Кенгаш ва республика ҳукуматига ишонч тўғрисида республика референдуми ўтказиш ҳақидаги талабнома остига имзо тўплаш юзасидан фаол иш олиб бормоқда.

ЖАҲОН ТАЖРИБАСИНИ ҚЎЛЛАНИШ УЧУН

ҚОЗОҒИСТОН халқ таълими вазирлиги томонидан мустақил (хусусий) маориф муассасалари республика уюшмаси тузилди. Бу уюшма тижорат, ижара, кооператив мактаблари, гимназиялар, лицейларни бирлаштирди. Янги уюшма бундай мактабларга техник жиҳозланишда ёрдам бериш, жаҳон педагогик тажрибасини амалиётга жорий қилиш, болаларни хорижга ўқишга жўнатиш ишлари билан шуғулланади. Уюшма яқин кунларда Кентау шаҳрида қозоқ-турк лицейини очмоқчи. Бу билим масканини жиҳозлаш учун Туркия 5 миллион сўм ажратмоқда. Лицейни битириб чиқувчилар МДҲ, Туркия ва АҚШ дорилфунунларида ўқишни давом эттирадилар.

(МАТБУОТ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ).

ҲАМДЎСТЛИК ДАВЛАТЛАРИДА

СУВ МАНБАЛАРИНИНГ ЭГАСИ БОРМИ?

ПОЙТАХТ вилоятимиз иқтисодиёти кўптармоқлилиги билан ажралиб туради. Унинг шаҳар ва қишлоқларида юзлаб катта-кичик саноат, қурилиш, транспорт ташкилотлари ишлаб турибди. Кейинги вақтларда кўплаб майда ва қўшма корхоналар пайдо бўлди. Табиийки уларнинг, қишлоқ хўжалиги ва аҳоли каби сувга бўлган эҳтиёжлари кўпаймоқда.

Сув билан таъминлаш эса энг долзарб муаммолардан бири бўлиб қолди. Шунинг учун ҳам сувни ишлатиш ва унинг манбаларини муҳофаза қилиш давлат аҳамиятидаги муҳим вазифалардан бири бўлиб қолиши лозим.

Биргина вилоятимизнинг ўзида бир йилда 7 миллиард куб метр сув ишлатилади. Бунинг 2,4 миллиард куб метри саноатда, 4,2 миллиард куб метри қишлоқ хўжалигида ва тахминан 3 миллиард куб метри маиший-рўзғор эҳтиёжларини қондириш учун сарфланади.

Сирдарё сув ҳавзаси ҳамда унга қуйиладиган Оҳангарон ва Чирчиқ дарёлари Тошкент вилоятини обиҳаёт билан таъминлайдиган асосий сув манбааларидир. Улар сув танқис ҳудудда жойлашган бўлиб, бу ерда қишлоқ хўжалиги сунъий суғориш асосида олиб борилади. Шунинг учун вилоят ер майдонларида азалдан кичик дарёлар ва кўплаб сув тармоқлари кавланган бўлиб, уларнинг ҳолати хўжалик юритиш фаолиятига боғлиқдир. Мисол тариқасида Чирчиқ дарёси сувининг кимёвий таркиби, шу дарё соҳилида жойлашган Ғазалкент, Чирчиқ, Тошкент ва Чиноз шаҳарлари саноат корхоналари ва қишлоқ хўжалик томорқаларидан оқиб чиқадиган оқавалардан ҳосил бўлади. «Электрохимпром» ишлаб чиқариш бирлашмасидан қуйи оқимда сувнинг азот аммоний ва азот нитрит, Тошкент шаҳридан қуйи оқимида эса заҳарли металл оксидлари билан ифлосланиш ҳолатлари кузатилди. Дарё ва сув шахобчалари экологик ҳолатининг бузилишига уларнинг ҳимоя соҳилларининг ажратиб берилмагани ва хўжалик фаолияти юритишда белгиланган тартиб-қоидаларга амал қилмаслик ҳам катта таъсир кўрсатмоқда.

Фақатгина Чирчиқ дарёсининг қирғоқлари бўйлаб 218 та ҳар хил корхона— ташкилот ўрнашган, шу жумладан 34 та саноат корхонаси, 17 та автотранспорт, 15 та қишлоқ хўжалик корхонаси, 6 та қум-шағал кони, 110 та дала ҳовли ширкати ва 2 та тозалаш иншооти ва шу каби сув ҳавзасини ифлослантиришга ўз «ҳиссаси»ни қўшаётган корхоналар бўлиб, уларнинг оқавалари натижасида Чирчиқ дарёсининг суви истеъмол қилишга яроқсиз ҳолга келмоқда. Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган «Кичик дарёларнинг қирғоқ минтақасини ҳимоя қилиш» тўғрисидаги Низом ва Тошкент вилояти ижроқўмининг шу мақолага доир қарорига мувофиқ вилоят ҳудудидаги мавжуд сув тармоқларининг маълум масофасидаги ҳимоя соҳилларида хўжалик фаолияти юритиш чекланганига қарамасдан, ноҳия ижроия қўмиталари томонидан ҳимоя соҳили ерларидан ҳар хил мақсадларда фойдаланаётганлиги ва айниқса, дала-ҳовли ширкатларига ер майдонлари ажратиб бериш ҳамон давом этаётганлиги ачинарли ҳолдир.

Сув манбаларидаги аҳволнинг тобора ёмонлашиб кетишини ҳисобга олиб, Тошкент вилояти табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси ўз маблағлари ҳисобидан Чирчиқ, Оҳангарон ва Бўзсув каби йирик сув тармоқлари қирғоғида жойлашган жамоалар рўйхатини (инвентаризациясини) ўтказиб, шу корхона раҳбарларига, сувни ифлослантирмаслик юзасидан огоҳлантиришлар берди ва уларнинг жойлашиши ноқонуний эканлиги таъкидланиб, қаттиқ назорат остига олинди. Кўрилган чора-тадбирлар туфайли бу сув тармоқлари ҳимоя соҳилини аниқлаш ишлари яна жонланиб қолди.

1990 йил ноябрь ойидан бошлаб Сув Хўжалиги вазирлигининг «Ташремвод» ишлаб чиқариш бирлашмаси «Узгипрозем» лойиҳалаш илмгоҳи билан шартнома тузиб, Оҳангарон дарёси, Жўн, Дальварзин, Хамдам, Қорасув каналларининг ҳимоя минтақасини аниқлаш юзасидан бажариладиган лойиҳалаш-қидирув ишларига 198 минг сўм ажратишга келишилган эди. 1991 йил 2 ноябригача 118 минг сўмлик ишлар сифатли қилиб бажарилди. Бироқ бошланган шу хайрли ишларни поёнига етказиш учун буюртмачи томонидан яна 79 минг сўм пул ажратилиши лозим, лекин баъзи чалкашликлар туфайли пул бериш тўхтатиб қўйилди. Бундан ташқари, вилоятимиз ҳудудидан ўтувчи барча сув тармоқлари (Сирдарё, Чирчиқ, Бўзсув, Псков, Ўгам, Чотқол ва бошқалар) ҳимоя минтақасини аниқлаб, чегараларини белгилаб қўйиш учун яна қўшимча 500 минг сўм маблағ керак бўлади.

Юқоридагилардан шу нарса маълум бўладики, ўз вақтида қабул қилинган ва ниҳоятда керакли бўлган Ўзбекистон ҳукуматининг ҳамда вилоят ижроқўмининг қарорлари, мутасадди ташкилотлари, биринчи навбатда Сув хўжалиги вазирлиги ва унинг вилоят тассаруфидаги идораси, «Ташремвод» раҳбарлигининг интизомсизлиги ва лоқайдлиги оқибатида аллақачонлар бажарилиб, сувларимизнинг тоза ва зилол бўлиб оқишига хизмат қиладиган, ҳукумат даражасида қабул қилинган қарор ижроси арзимаган пул маблағи ажратилмай келаётганидан бажарилмай келмоқда. Ачинарлиси шундаки, нафақат вилоятимиз, балки бутун Ўзбекистон учун катта бир мавқега эга бўлган Чирчиқ дарёси билан Бўзсувдек катта сув тармоқларининг сувини тасарруф этишга мутасадди бўлган ташкилот йўқ экан, яъни шу тармоқлар йиллар давомида хўжасизлик оқибатида ташкилотлар ўртасида хомталаш қилиниб, қирғоқларида қурилишларни жойлаштириш, ифлос оқава ва чиқиндилар ташлаш давом этар экан, ҳеч кимга кераксиз, на «Ташремвод» ва на Сув хўжалиги вазирлиги қарамоғида турмайдиган «етимча» ва ифлосланишда биринчи ўринни оладиган сув манбалари холига тушиб қолаверади.

Ваҳоланки, Чирчиқ ва Бўзсув республикамиз далаларини суғоришда ҳам, шаҳар ва қишлоқ аҳолисининг каттагина қисмини ичимлик суви билан таъминлашда ҳам салмоқли ўрин тутади. Вилоятимиз экологик аҳволини юмшатишда шу икки сув манбаи ва умуман барча сув тармоқлари бўйича текширишлар, кузатиш ишларини ўтказиш катта аҳамиятга эга.

М. БАДАЛОВ.

«ФАХРИЙ»— ФАХРИЙЛАРГА

ТУЙТЕПА. Ноҳия фахрийлар кенгаши қошида «Фахрий» уюшмаси иш бошлаганига ҳали кўп бўлгани йўқ.

Уюшманинг асосий мақсади — бу энг биринчи навбатда фахрийларга хизмат қилишдир. Айтиш керакки, бу вазифа муваффақиятли уддаланмоқда. Тикиш, устачилик цехи барпо этилган эди. Ҳозир бу цехларга пенсионер онахон, отахонлар уюшган. Улар уйларида ўтириб, меҳнат қилишади. Онахонлар тикувчилик билан шуғулланишса, отахонлар ҳунармандчилик билан машғул бўлишади.

Шунингдек, Киров номли ўқув-тажриба хўжалиги ҳудудидан 4 гектар ер ажратиб берилганди. Бу ерда кичик чорвачилик фермаси барпо этилди ва фахрийлар баҳоли-қудрат бўрдоқичилик билан машғул бўладилар.

Уюшманинг режалари катта. Бу ерда етиштириладиган маҳсулотни асосан фахрийларнинг ўзлари тасарруф қилишади. Умумий фойданинг 15 фоизи низомга биноан кенгаш ҳисобига ўтказилиши шарт. Табиийки, кўрилаётган бу тадбирлар қаровсиз, ногирон фахрийлар, уларнинг оилаларига ёрдам беришда қўл келмоқда.

«Хотира» китоби ҳам ўзига хос бир тарих бўлиб қолади. Ҳисоблаб чиқишди. Уруш йилларида Ўрта Чирчиқ ноҳия ҳудудидан қарийб 12 минг киши жангга отланган. Шундан бор-йўғи 2 минг киши қайтиб келган. Ғалабанинг 50 йиллигига тайёргарлик кўриш мобайнида Улуғ Ватан уруши жанггоҳларида қатнашиб ҳалок бўлганларни аниқлаш ва хотира китобига киритиш ишлари қизғин давом эттирилади. Ҳозирга қадар «Хотира китоби»га 1300 кишининг номи ёзиб қўйилди. Бу соҳада ҳам фахрийларнинг ёрдами катта бўляпти. Қўшни Пискент ноҳиясидан Мажид Самадов, оҳангаронлик Акром Аъзамовлар 300 га яқин бедарак йўқолган аскарларимизнинг исм-фамилиясини аниқлаб беришди.

Д. ҲОЖИБОЕВ.

НУТҚ МАДАНИЯТИДАН ҚЎЛЛАНМА

ЎЗБЕК тилига давлат мақоми берилиши муносабати билан техника илми билан шуғулланаётган мутахассислар учун қатор дарслик, қўлланма, услубий тавсияномалар тайёрлашга киришилди. Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат олий билимгоҳи илм-фан жамоатчилиги ҳам янги нашрлар устида қизғин иш олиб бормоқда.

Олий ўқув юртининг техника илмини ўзлаштираётган рус, ўзбек гуруҳлари учун ўзбек тили ва адабиётидан махсус ўқув адабиётлари босмага тайёрланаётир.

Олий билимгоҳ ўзбек тили кафедраси бу масъулиятли ишга салмоқли ҳисса қўшмоқда. Кафедра мудири, таниқли тилшунос олим, доцент С. Ризаев эса «Ўзбек нутқ маданиятига оид матн намуналари» деб аталган йирик тадқиқотни ниҳоясига етказди. Пахтани дастлабки ишлаш куллиёти илмий кенгаши ушбу тўпламни босмага тавсия этди.

А. АКБАРОВ.

ЎЗ ТАРИХИМИЗ ЎРГАНИЛАДИ

Маълумки, Олий ўқув юртларида ўқитилиб келинган «Сиёсий тарих» курси ҳам ўз ўтмишдоши «Совет Иттифоқи Коммунистик партияси тарихи» каби инқирозга учради. Мазкур курсни ўқитиш жараёнидаги бирёқламалик талабаларнинг ҳаққли эътирозига сабаб бўлди. Хўш, энди нима қилиш керак?

Куни-кеча Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги қошидаги тарих фани бўйича ўқув-услубий Кенгаши аъзолари йиғилиб, ушбу долзарб муаммони ҳал қилишди. Кенгаш қарорига биноан, республикамиздаги 52 та олий ўқув юртида энди «Ўзбекистон сиёсий тарихи» йўналишидаги янги фан ўқитиладиган бўлди.

Тарих фанлари доктори, профессор К. Норматов раҳбарлигида республикамизнинг бир гуруҳ олимлари томонидан тузилган янги курс дастурида мустақил жумҳуриятимиз халқининг сиёсий турмуш тарзи тарихий жараёнлар асосида ишонарли ифодаланган.

Кенгашда қизғин баҳслардан кейин ушбу янги фанга оқ фотиҳа берилар экан, жаҳоннинг юзга яқин давлатлари Ўзбекистон республикасининг мустақиллигини тан олганлиги ҳам ҳисобга олинди. Чунки, тарихий тараққиётнинг турли босқичларида турган қўшни давлатлар — Афғонистон, Эрон, Ҳиндистон, Хитой ва Туркия кабилар билан тенг савдо-сотиқ, маданий алоқалар олиб бориш учун уларнинг сиёсий ҳаёти билан таниш бўлсак, мақсадга эришиш осонлашади.

Мазкур янги курс эса Ўзбекистон сиёсий тарихини қўшни давлатлар сиёсий ҳаёти билан боғликликда ўрганади.

Бу эса, шубҳасиз эндигина мустақиллик сари қадам қўяётган Ўзбекистоннинг равнақи учун фидойи фарзандлар тарбиялашдек муқаддас ишга қўшилган муносиб ҳисса бўлажак.

З. САМАТОВ.

БИР АЁЛДА БЎЛМАСА ҲАЁ...

«ЁЛҒИЗ ОНА! БУ — УНВОНМИ ЁКИ?..» МАҚОЛАСИГА КЕЛГАН ХАТЛАР ШАРҲИ

Рўзномамизнинг шу йил 1 февраль сонида юқоридаги сарлавҳа билан чоп этилган мақола кўпчиликнинг кўнглидаги гап бўлиб чиқди. Бундай дейишимга сабаб муҳарририятимизга ва шахсан ўз номимга келаётган мактублар, бўлаётган қўнғироқлар беҳисоб. Баъзан айрим муштарийларимиз ёзган хатларини ўзлари олиб келдилар ҳам.

— Анча узоқ жойдан овора бўлиб келибсиз. Почта орқали жўнатсангиз ҳам бўларди, — дейман гоҳо хижолат тортиб.

Ҳа, одамларимиз маънавий поклик йўлида ўнлаб чақирим масофадан эринмай келадилар. Мақсад эса битта: **«Мусулмончилик, инсонийлик тушунчалари учун ёт бўлган, зид ҳисобланган номақбул қонунларга барҳам берилсин!»** Биз ҳам шуни истардик. Жумҳурият Адлия вазирлигидаги мутасаддилар фикрини кутмоқдамиз. Ўйлаймизки, улар ҳам халқдан айри тушмасалар керак.

Келинг, яна айрим мактублару қўнғироқларнинг қисқача матни билан танишайлик.

«...Аёлни, қизни уйга яратган. Эрига, фарзандларига қарасин. Оқ ювиб, оқ тарасин, тарбия қилсин. Энг аввалги тарбияни она, кейин ота беради-ку, ахир! Шундай қилинсагина жамиятимизнинг нуқсони — оилавий ажралишлар барҳам топади.

Ахир ўзини-ўзи боқаолган аёл эркакнинг «зарда»сини кўтарармиди? Сир эмаски, аёл ишласа ҳам, ўқиса ҳам барибир уй ишларига куч, вақт топиши керак. Аёл исён кўтаради, норозилик йиғила-йиғила ажралишгача етади...» — деб ёзибдилар Пискент шаҳридан 11-СПТУда ишловчи 33 йиллик муаллима Мавжуда опа Расулова.

«Никоҳсиз туғилган фарзанд у дунёда ота-онасининг жаннатга бўлган йўлини тўсар экан, — деб мактуб йўллабдилар Ғазалкент шаҳри Горький кўча, 14-уйда яшовчи 10 фарзанднинг отаси, 70 ёшли Муҳиддин ота Насриддинов, — **ҳозирги ўзлигимизга қайтаётган бу ажойиб кунларда аждодлар удумини ҳурматлашимиз лозим. Афсуски, нафақат никоҳсиз кўча-кўйда танишиб «турмуш қуриб олиш», балки ЗАГС-дан ўтаётганнинг ўзидаёқ қадаҳ урииштириш одатига ҳам барҳам бериш шарт. Зеро, ичкилик дини исломда макруҳ ҳисобланади. Биз эса шуни билатуриб ЗАГС-да бошланган қадаҳ урииштиришни 2-3 кунлик ичкиликбозликка улаб юборамиз. Наҳотки ичкиликсиз тўй қилишнинг иложини топа олмасак?..»**

Пойтахт Октябрь ноҳиясида яшовчи онахон Ойша Мўминова муҳарририятимизга қўнғироқ қилиб билдирган мулоҳазаларида **«Ёлғиз она» деган ном ўзбек аёли учун иснод эканлигини** қайта-қайта такрорладилар.

Қуйидаги сатрлар эса Тошкент шаҳар «Строительная» кўчада яшовчи пенсионер София Ҳабибулла қизи йўллаган мактубдан олинди:

«Никоҳсиз фарзанд орттирган суюқоёқ аёлларни инқилобдан аввал қаттиқ жазолашган. Бизнинг собиқ шўро тузумида бундайлар иззат-ҳурматда, қатор имтиёзларга эга бўлдилар. Юртимиз мустақил давлат бўлди. Нега энди ҳам собиқ Иттифоқ қонунлари билан иш олиб боришимиз керак?.. Агар бу борада муросасозлик қилсак, ўзбекона урф-одатимиз оёқости бўлиб, мустақиллигимизга путур етади.

Рўзноманинг 14 февралида чоп этилган Гулбаҳор Даминованинг «Акс-садо» хатини ўқиб титраб кетдим. Ахир, ор-номус, виждони борми унинг?..

Мақола муаллифи Д. Саидов! Сиз бундай шахслар сўзига ранжиманг. Мақолаларингизни кўплаб ёзаверинг».

Ҳар бир қўнғироқ тафсилотию ҳар битта мактуб мазмунини алоҳида қайд қилиб ўтириш қийин. Бир сўз билан айтганда уларнинг маъноси умумий. Яъни «Ёлғиз она» имтиёзи ҳам, уни ҳимояловчи қонун ҳам бизнинг миллий шамойилимизга, маънавий қиёфамизга буткул зид эканлиги такрор-такрор айтилди.

Оҳангаронлик Мўмин Қаюмов эса ўз мулоҳазаларини «Бир аёлда бўлмаса ҳаё...» деган сарлавҳа билан баён этибдилар. Биз ушбу мактубни тўлалигича чоп этишни лозим топдик:

«Севимли «Тошкент ҳақиқати»нинг шу йил 14 февраль сонида «Ёлғиз она! Бу унвонми ёки?..» номли мақоласига фикр билдириб ёзилган Қорасув (собиқ Калинин) ноҳиясидаги 33-ҳунар техника билим юртининг муаллимаси Гулбаҳор Даминованинг мактубини ўқиб ғазабим қўзғаганини яширолмаяпман. Айниқса, унинг «Менинг ҳам никоҳсиз туғилган 2 яшар ўғлим бор. Мен жуда ҳам бахтиёрман», деб ҳаммага рўзнома орқали ўзининг суюқоёқлигини маълум қилиши кишига эриш туюлади. Гулбаҳорга ачинасан, киши. Эри ичиб келавергандан сўнг ажралишганмиш. Агар Гулбаҳор яхши аёл бўлганида ўша эрни одам қилиб олган бўларди. «Эрни эр қиладиган ҳам, қаро ер қиладиган ҳам хотин» эканлигини ҳурматли муаллима ёдидан чиқарган кўринади. Яна Гулбаҳор «Кимнинг ҳаққи бор бола никоҳсизми, никоҳлими, буни муҳокама қилишга?» дея дўқ уради. Унингча ҳаром-ҳариш болалар туғиб, гуноҳкор бандалар сонини кўпайтираверииш, ҳатто ўйнашлар топиб олиб бошқа оилаларни бузаверииш керак экан-да». Бу тағин муаллима деб аталган аёлдан чиқаётган фикр! Демак, Гулбаҳорнинг таъсирида бўлган 33-билим юртидаги ёш қизларнинг шўри қурир эканда! Ё, алҳазар! Агар жуда бола кўриши хоҳласа, ҳаром-ҳариш юрмасдан, биронтасига қонуний тегиб олиши мумкин эди. Тешик мунчоқ ерда қолмаганидек, яхши хотин эрсиз қолмайди. Аммо ўзининг никоҳсиз туғилган боласи билан элга мақтаниб юрган беҳаё аёлнинг одоби, унинг ўз сўзлари билан айтадиган бўлсак, бундай «...сурбетлик қайси мусулмончиликда айтилган?» Менимча, ўз беҳаёлиги билан мақтанишу рўзнома орқали элга баён қилган аёлнинг хулқи, турмуш тарзи ҳам ғururини билган биронта эркакни у билан яшашга мажбур қила олмаса керак. Тағин бу киши — муаллима!? Биз қайси замонда яшаяпмизу, ҳозирги қайта ўнгланишимизда одамлар нима тўғрисида қайғураяптилару, Гулбаҳор нима деяпти!? Қадимда тўғри айтишган:

БИР АЁЛДА БЎЛМАСА ҲАЁ, ҚОРА ЛИБОС КИЯДИ ДУНЁ!

Гулбаҳор ҳақорат қилгани учун мақола муаллифидан узр сўраши керак.

Мўмин ҚАЮМОВ.

Оҳангарон ноҳиясидаги 12-ўрта мактабнинг биринчи тоифали муаллими».

Ушбуни ёзаяпману, бекободлик Онажон Каримованинг менга йўллаган мактуби хаёлимдан кетмаяпти:

«Сизнинг айрилиқ ва кутишга аталган шеърларингизни ўқиганимда кўз ўнгимда «Тоҳир ва Зуҳра» гавдаланади. Сизни... Тоҳирга ўхшатаман, севгилингизга етолмаган бўлсангиз керак, деб ўйлайман...»

Тўғри, Тоҳирдек ошиқлар ҳозир ҳам кўплаб топилади. Аммо биз уларни тан олишни кўпинча истамаймиз. Муҳаббатдан куйиб кулга айланаётган юрак фарёдини тинглай олмаганимиз бир ён, яна шўрлик ошиқни масхаралаб, куладиганлар ҳам йўқ эмас. Тан олиш керакки, ўз ҳусни, латофати орқали «бизнес» қиладиганлар анчагина. Ундайлар ҳақиқий, пок севгини тан олмайдилар, аксинча, «така бўлса ҳам сут берсин» қабилида иш тутиб, чирой ва латофатни ўткинчи ҳашаму мол-дунё эвазига алишадилар. «Ёлғиз она» деган тавқи иллатни ўзларига эп кўрадилар. Афсуски, бундайлар кейинги вақтда кўпайиб кетди. Мен шулар ҳақда ўйлар эканман, юрак-юрагимдан бир нолиш келиб, бўғзимга тиқилади. Бу нолиш армонга дўниб, мисраларга кўчадию шеърга айланганча, қоғозга тўкилади:

Тоҳир оққан сандиқда бу кун
Менинг армонларим қамалган.
Тиғ теккану, лек кўксим бутун
Қалбим эса дард-ла ямалган.

Бу дард — бажо бўлмаган ўтинч,
Вафоси йўқ ваъдалар дегум.
Сандиқ ичра тўлғонган нотинч
Армон — мени суймаган Севгим!

Эвоҳ, ҳамон сандиқ оқадир
Дарё — умр! Тўлқинлари шўх.
Зуҳролари «ёлғиз она»дир,
Сандиқ кутар малика ҳам йўқ!..

Бу шеър билан мен аёлу қизларимиз шаънига номуносиб фикр айтишдан буткул йироқман. Мен — бир инсон сифатида ўз миллатимни ҳақиқий озоду бутунлай ўзига бек кўришни истайман. Бу даражага етишмоқ учун халқимнинг «ёлғиз она»лари, «фуқароча никоҳ»ли оилалари, қариялар уйларию пана-пастқамларга ирғитиб кетилган бегуноҳ гўдаклари бўлмаслиги шарт.

Гоҳо қаттиқ толиққанимда сув ёқалаб пиёда юраман. Аммо чарчоқ ўрнини алам эгаллайди: ёш-ёш ўспирину қизлар мушукболадай ялашиб, ўзбекка хос бўлмаган «муҳаббатгуфторлик» қилиб ўтирганларини ҳар қадамда учратаман. Баъзида ҳали балоғатга етмаган қизлар истироҳат боғларида чуғурчуқнинг боласидай қатор терилиб ўтиришади. Ўтиб қолсангиз «Битта чектиринг», деб кўз сузадилар. Яна минг афсуски, ўшандайлар орасида ўзбекнинг қизлари ҳам бор. Уларга насиҳат қилиш, қудуққа дард айтиш билан баробар. Хаёлан: **«Яратганнинг ўзи инсоф берса, ажаб эмас!»** дейман.

Нега мен булар ҳақида ёздим? Чунки бугун истироҳат боғларида ўтган-кетгандан уялмай-нетмай ўтирганлар эртага «ёлғиз она» бўлиб қолмасликларига ҳеч ким кафолат бера олмайди. Бугун битта чекиш сўраган қизча, эртага ичкилик тўла пиёладан тортинмайди. Ичкилик билан шаҳват ораси эса ярим қарич!..

Гоҳо ўйлаб қоламан: **«Нима сабабдан бунчалар қисқа муддат ичида шу қадар маънавий таназзулга юз тутдик?»** Жавобни эса мактабгача тарбия масканларидан то олий илмгоҳларигача бўлган таълим-тарбия даргоҳларидан излаш керак.

Биздаги ҳозирги мавжуд қонунларнинг аксарияти шарқона талабга жавоб бера олмайди. Масалан: давлатнинг арзимас юз сўмлик мулкини ўғирлаган одам қамалади. Аммо фоҳишалик қилган аёл жарима тўлаб қутилади. Бировни бир шапалоқ урсангиз, жиноий жавобгарликка тортиласиз. Лекин бутун бошли оилани пароканда қилган бир суюқоёққа жазо йўқ. Қамалиб чиққан одамнинг ўзи тугул фарзандини ички ишларда ишлаши тақиқланган, бироқ «ёлғиз она» муаллималик қилиши мумкин. Бир сўз билан айтганда, бизда ҳақиқий маънодаги ижтимоий адолат ҳамон ора йўлда, тўлиқ тикланган эмас. Шу боисдан ҳам кўпинча ҲАҚни НОҲАҚ енгиб кетади. Афсуски, барча ноҳақликларга битта мақола билан чек қўйиш мумкин эмас, афсус...

Дилмурод САИДОВ.

МУҲАРРИРИЯТДАН:
Ҳурматли муштарийлар!
«Ёлғиз она! Бу — унвонми ёки?..» мақоласи юзасидан муҳокама давом этади. Биз муҳарририятимизга мактуб йўллаётган барча мухлису муштарийларга миннатдорчилик билдирамиз. Шунингдек бу ўта жиддий муаммо. Унинг жиддийлиги шундаки, мазкур муаммо ортида ўзбекдек заҳматкашу ориятли халқнинг шаъни, ўтмишу келгусидаги маънавий шарафи турибди. Вилоятимиздан сайланган Ўзбекистон халқ ноиблари ушбу масалага эътиборларини қаратиб, мазкур Қонуннинг бекор қилинишн учун саъй-ҳаракат кўрсатишларини жуда ҳам истар эдик.

«ОЛТИН ОШИҚ»

ЎЗБЕГИМ ўзлигини таниётганида, ўз тилини қайта тиклаётганида, ғафлат уйқусидан кечикиброқ бўлса-да уйғонаётганида баъзи бир хосиятли кишилар унутилган урф-одатларимиз хусусида фикр юритмоқдалар. Бу хайрли иш менинг наздимда кул орасидаги олтин чангини ажратиб олиб, кўринарли жойга қўйиб, кишилар дилини яйратганга ўхшайди.

«Тошкент ҳақиқати» рўзномасининг 14 январь сонида филология фанлар номзоди Маматқул Жўраев нашрга тайёрлаган халқ орасида айтиб келинган «Ёр-ёр» босилиб чиқди. Келинларимиз «ёр-ёр»сиз келин бўлаётгани рост, чунки ҳозирги ёшларнинг кўпчилиги халқ қўшиқларини билишмайди. Лекин бизда бунақа эмас. Келин тушгандан кейинги кун «бет очар» бўлар эди. Шунда «келин салом» айтилар эди. Бу маъқул келмади бизга, чунки келин фатада ўтиради. Базмда уни ҳамма кўради. Шунинг учун «ёр-ёр» билан келган келинни даврага «келин салом» билан олиб кирамиз. Бу ишни мен ёки ўзимдан катта онам Жамила Усмонова ўтказади. Мана у қандай:

Даврага келган келин оёғи остига қўй териси ташланади (қўйдек ювош бўлсин), қўлтиғига иккита нон, яна бир қўлтиғига хамиртуруш қистирилади (ризқ-рўзли бўлсин), келин бошига оқ рўмол ёпилиб, олдига битта шолча ёзиб қўйилади (кўрмана шу шолчага ташланади).

«Келин салом» айтувчи созандалар жўрлигида ёки доира оҳангида келинга «ёр-ёр» бошлайди:

Гул келинни олиб чиқдим
Саломга, ҳей, ёр-ёр.
Ўз-ўзидан тилим келар
Каломга, ҳей, ёр-ёр.

Шўх куёвнинг бўйларига
Тўн бичайлик, ёр-ёр.
Икки ёшга бахтлар тилаб
Май ичайлик, ёр-ёр.
Чўнтак кавланг,
қопимизда
Саломлар кўп, ёр-ёр.
Оғажоним сифатингиз
Келтирай хўп, ёр-ёр.
Оз бўлса-да келтирайлик
Сифатингиз, ёр-ёр.
Ёмон бўлса, яхши қилинг
Ҳислатингиз, ёр-ёр...

Мусиқа оҳанги ўзгариб «келин салом» бошланади:

Оқ рўмолни ташладик,
Келин саломни бошладик,
Ҳаммани охирга қўйиб,
Аввал Худодан бошладик.

Қуруқ ерни хўл қилган,
Икки ёшни бир қилган,
Аввал Худога салом,
Одам Атога салом,
Момо Ҳавога салом.

Пурҳикматдир сўзлари,
Нурмуҳаммад юзлари,
Қайнотасига салом.

Ўлтиришли-туришли,
Қайвонисифат юришли
Қайнонасига салом.

Дошқозонда тўй оши,
Ҳамма ишда ишбоши,—
Шўро раисга салом.

Жамоанинг сардори,
Йигитларнинг султони,—
Раис бувага салом.

Орзу-ниятга етган —
Фарзандлар тиниб кетган,
Катта қайноғасига салом.

Пишиқ сутни совурган,
Қилган ишни қовурган,
Овсинларига салом.

Чўнтаги пулга тўла,
Ўчоғи кулга тўла,
Тоғаларига салом.

Рўмолини дол қўйган,
Ўнг бетига қол қўйган
Холаларига салом.

Минган оти қайишган,
Кийган тўни ярашган,
Амакиларига салом.

Тоғда битган арчадек
Дўкондаги парчадек,
Аммаларига салом.

Ўзи одамнинг жонидек,
Юзи бозорнинг нонидек,
Қайнсингилларига салом.

Осмондаги қалдирғоч,
Орқаси тўла қорасоч,
Бикаларига салом.

Сувда сузган зулукдек
Қоши-кўзи пиликдек
Сингилларига салом.

Гажагини тароқлаган
Тўй қачон деб сўроқлаган
Куни-қўшнига салом.

Ҳамма-ҳаммага салом.

Номлари тилга олинганлар кўнглидан чиқарган нарсасини шолчага ташлашади, уларга келинчак салом солади. Охирида салом тугагач, иккита нонни келинчак қайнонасига беради. Авваллари шу расм бўлганда супра ёзиб, уни келинчакка элатишган ва ёғ идишга қўлини ботиришган, шунинг учун мен унга мос шеър ёзганман.

Ҳой, келинчак, келинчак;
Ёққа ботир қўлингни.
Лек кўзингни ёғ босиб
Унутма ўнг-сўлингни,

Ҳой, келинчак, келинчак,
Супра ёзиб, ун эла.
Чаққон ҳаракат қилиб,
Тандирга ўтин қала,
Иссиқ-иссиқ нон ёпиб
Қайнонангга узатгин,
Меҳмон келса, очиқ юз
Билан кутиб, кузатгин...
Ҳой, халойиқ, элдошлар,
Бахт тиланг келинчакка.
Йил ўтмай эга бўлсин
У тилла беланчакка.

Омин! Еганинг қўй бўлсин, кўрганинг тўй бўлсин, тонганинг бахт бўлсин, ўтирганинг олтин тахт бўлсин, тонганинг ўғил-қиз бўлсин, доим ёруғ юз бўлсин, қўш каптардек ин қургин, оққушдек бирга юргин. Омин!

Бизда келин тўйлари шундай бошланади, сўнг базмга навбат.

Ҳалима УСМОНОВА,
Бўка ноҳиясидаги Собир Раҳимов номли 23-мактаб ўқитувчиси.

МАЛАКА ОШИРИШ МАШҒУЛОТЛАРИ

БУТУН умрини ёш авлод таълим-тарбиясига бахшида этган фидойи ўқитувчилар орттирган бой тажрибалар халқ маорифининг мероси сифатида эъзозланиб, кенг оммалаштиришга арзийди. Пискент райони мактабларида бу каби мураббийлар кўп. Шулардан бири 28-мактабнинг моҳир физика муаллими Т. Йўлдошевдир.

Районда донг таратган бу тажрибакор зиёкор яқинда вилоятимиз бўйича ўтказилган физика ўқитувчиларининг навбатдан ташқари аттестациясида юқори баҳо олиб, олий тоифадаги ўқитувчи деган фахрли ном эгаси бўлди.

Тошкент вилоят ўқитувчилар малакасини ошириш илмгоҳи жамоаси катта ишонч билдириб, уни тинглoвчилар ҳузурида муаллифлик курсини олиб боришга таклиф қилди. Изланувчан ўқитувчи бундан илгари мазкур илмгоҳда мактабда физика фанини ўқитиш услуби бўйича қатор маърузалар билан чиққан эди.

С. ОДИЛОВА.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР

САФАР КЕТИДАН САФАР

● ЛИТВА парламентининг раҳбари Витаутас Ландсбергис норасмий ташриф билан Японияда бўлди. Гарчанд Токиога йўл ўтган йил октябрь ойида — икки томонлама дипломатик муносабатлар ўрнатилганидан сўнг очилган бўлса ҳам В. Ландсбергис бу ерга биринчи марта келди. Асл мақсад Литванинг Токиода очиладиган кўргазмасида қатнашиш бўлган бўлса ҳам, В. Ландсбергис ўз сафаридан иложи борича кўпроқ самара олишга уринди. Япония бош вазири Миядзава, шунингдек, император ва ташқи ишлар вазири Ватанабэлар билан мулоқотлар давомида Литва раҳбари иқтисодиётни ривожлантириш учун катта маблағлар сўраб кўрди. Аммо, Япония бош вазири бу масалада унчалик рўйхушлик бермади.

Шу орада Японияда яна бир қизиқ хабар тарқалди. Апрель ойининг иккинчи ўн кунлигида бу ерга собиқ СССРнинг собиқ президенти М. С. Горбачев келиши кутилмоқда. Унинг сафарини тайёрлаш учун Токиога «элчилар» келишди. Кўринишдан Михаил Сергеевичнинг Японияда ҳам учрашувлари кўп бўладиганга ўхшайди. Оммавий ахборот воситалари шарҳчиларининг фикрига қараганда, у император, бош вазир, ташқи ишлар вазири, ҳукмрон партия раҳбарлари билан мулоқотда бўлади.

«ХОНЕККЕР ИШИ» НИҲОЯСИГА ЯҚИНЛАШМОҚДА

● ЯҚИНДАГИНА «Супер» рўзномаси чоршанба куни Эрих Хонеккерни люфтваффе тайёраси Москвадан Берлинга олиб келиши мумкин, деб ёзган эди. Аммо, бу тахмин тўғри бўлиб чиқмади. Бироқ, кўринишдан, Эрих Хонеккернинг Чилининг Москвадаги элчихонаси биносида туриши ниҳоясига яқинлашаётганга ўхшайди.

Ўтган ҳафта охирида ГФЖнинг Сантьягодаги элчиси Чили ташқи ишлар вазирлигига шу масала юзасидан нота топширди. Унда Э. Хонеккер тақдирига тааллуқли масалалар юзасидан анча кескин гаплар айтилди. Шунингдек, Бонн дипломатлари Россияда ҳам фаол саъи-ҳаракатлар кўрсатиб, тез орада Э. Хонеккерни адолатли суд қўлига топшириш талабини қўйдилар. Бундай ишлар нима билан тугашини яқин кунлар кўрсатади.

СТАЛИННИ ЎЛДИРИШ РЕЖАЛАШТИРИЛГАН ЭКАН

● АМЕРИКА тарихшуноси Бэртон Херш яқинда ўзининг «Эски танишлар: америка зодагонлари ва МРБ манбалари» деган китобини чоп эттирди. Мазкур асар, ИТАР—ТАСС хабарига қараганда, «Скрибнер бук компаниз» нашриётида босилиб чиқди.

Китоб муаллифининг ёзишича, 1952 йилда АҚШ Марказий Разведка Бошқармаси томонидан Сталинга фитна уюштириш ва уни ўлдириш режалари ишлаб чиқилган экан. Бундай режа МРБ директори ўринбосари Аллен Даллес томонидан тасдиқланган. Бироқ, МРБнинг ўша пайтдаги директори Уолтер Смит бундай ҳуруж узоқ муддатли сиёсий ҳалокатга олиб келиши мумкин, деган ўй билан бу режани амалга ошириш учун рухсат бермаган.

● ЧЕГАРАЛАРДАГИ божхона ходимларининг иши жуда қалтис ҳисобланади. Ҳар дақиқа, ҳар соат, ҳар куни қанча-қанча воқеалар содир бўлмайди, дейсиз. 1703 йилда таъсис этилган Петербург божхонаси ҳамон энг қизғин нуқталардан бири ҳисобланади. Мазкур божхона одамлари қуруқликда ҳам, сув майдонларида ҳам, темир йўлда ҳам, автомобиль йўлларида ҳам тиним билмай, фаолият кўрсатадилар. Натижа ёмон бўлмайди. Ҳорижий мамлакатларга олиб чиқиб кетилаётган қанчадан-қанча моддий бойлик ва қадриятлар ушлаб қолинади. Суратда: олиб чиқиб кетиш учун ман қилинган маҳсулотлар орқага қайтарилмоқда.

ИТАР—ТАСС сурати.

ПАРИЖ ВА АНҚАРА ДАЪВАТИ

● ФРАНЦИЯ ва Туркия Тоғли Қорабоғ инқирозида қарама-қарши турган томонларни ўт очишни тўхтатишга чақирдилар. ИТАР—ТАСС Франс-пресс ахборот агентлиги маълумотларига таяниб, ана шундай хабар берди. Франция ташқи ишлар вазири Ролан Дюма ва Туркия ташқи ишлар вазири Ҳикмат Четин бир-бирлари билан телефон орқали узоқ суҳбатлашганларидан сўнг ана шундай қарор қабул қилинди.

Туркия дипломатияси раҳбари АҚШ давлат котиби Жеймс Бейкер билан ҳам суҳбатда бўлиб, ўз нуфузидан фойдаланиб уни Арманистонга таъсир ўтказишга чақирди.

Тоғли Қорабоғдаги қон тўкишлар жараёнини тўхтатиш тизимасида Франция—Туркия ташаббуси бу ердаги инқирозни бартараф этишда ўзига хос кўп қирраларга эга бўлиши мумкин деб ҳисобланмоқда. Зотан, Туркия раҳбарияти бу муаммога икки нуқтаи назардан ёндашмоқда. Президент Турғут Ўзол тарафдорлари арманларни «бироз чўчитиб қўйиш» йўлини тутаётган бўлсалар, бош вазир Сулаймон Демирел маслакдошлари эса бу ишга ниҳоятда эҳтиёткорлик билан ёндашиш лозим, деб ҳисобламоқдалар. Франция томони эса Тоғли Қорабоғ масаласида манфаатдор барча томонлар — Арманистон, Озарбайжон, Туркия, Эрон, Россия, Грузия ҳамда Украина фикрларини билиш самарали натижаларга олиб келади, демоқда. Бу ғоя шу кеча-кундузда кўпчиликнинг эътиборини тортмоқда.

БАРҚАРОР ТИНЧЛИК ЎРНАТИШ МАҚСАДИДА

● БЕЛЬГИЯ пойтахти Брюсселда Оврўпо Ҳамжамияти мамлакатлари ташқи ишлар вазирлари билан собиқ Югославия федерациясининг олти жумҳурияти раҳбарлари ўртасида учрашув бошланди. Унда Югославияда осойишталикни тиклаш ва барқарор тинчлик ўрнатиш масалалари муҳокама қилинмоқда. Белград, Загреб ҳамда Сараево шаҳарларига бориб келган Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котибининг махсус вакили Сайрус Вэнс ҳам бу йиғилишда қатнашмоқда.

Шу орада БМТнинг Югославиядаги қўшинлари қўмондони ҳиндистонлик генерал С. Намбияр ўз вазифаларини ижро этишга киришди. У 14 минг кишидан иборат БМТ қисмларини жойлаштириш тадбирлари билан шуғулланмоқда. Бу иш 15 апрелгача ниҳоясига етказилиши лозим.

БИР ҚЎШИҚ ТАРИХИ

1939 йил. Андижон. Куйганёрда катта халқ сайли. Кўтаринки руҳ, беқиёс оммавий шодиёна. Ҳамманинг оғзида «канал», «сув», «оби ҳаёт» сўзлари. Деҳқонлар, олимлар, шоирлар, созанда ва ҳофизлар, ҳукумат раҳбарлари, косиб ва ҳунармандлар, эркак ва аёллар, болалар — гўё Ўзбекистон халқи шу ерда.

Йўлдош Охунбобоев шойи тасмани кесиб, Катта Фарғона каналини тантанали равишда очди. Жўрахон Султонов ва Маъмуржон Узоқов куйламоқдалар:

Ҳамият йўқми сенда, икки ён чўлларга қайрил, боқ!
Бахил қирғоқларингдан сув ичолмай қанча ер чанқоқ!
Унибдир кенг биёбон кўксида ҳасрат билан янтоқ!
Асрлар сувга қонмай, бир улуғ қудрат учун илҳоқ!
Бу қудрат бизнинг қудратким, қилур мағрурлигинг корин.

Қўшиқ Куйганёрдаги шодиёнага, сайл аҳлининг дилидаги туйғуларга шунчалик ҳамоҳанг эдики, унинг ҳар бир сўзи, ҳофизларнинг сеҳрли тароналари қалбларда туғён уйғотарди. Ҳофизлар ҳали қўшиқ авжидан тушмаган ҳам эдилар, Усмон Юсупов шоир Собир Абдуллони чақирди ва:

— Собиржон, сиз жуда ҳозиржавоб шоирсиз-да, раҳмат. Ҳофизлар ҳам бу катта ашулани роса меҳр ила айтишмоқда, — деди.

— Ташаккур, Усмон ака. Аммо... — деди иккиланиб шоир ва бироз сукут сақлаб давом этди, — аммо бу шеърни тўрт йил олдин ёзгандим. Шеър руҳи ҳофизлар қалбига ҳам анча илгаридан сингиб кетган.

— Шунақа денг? Авлиё экансиз-у, анча олдин бугунги кунларни башорат қилибсиз-да. Дарвоқе, матбуотда босилганми?

— Шоирлар авлиё бўладилар-да, Усмон ака, — луқма ташлади аҳли қаламдан бири гапга аралашиб.

Бу чин дил сўзларими, истеҳзоми билиб бўлмасди. Ҳар қалай ҳамкасбининг айтган сўзида заҳархандаликни сезган Собир Абдулло «матбуотда чиққан» дегандай Усмон Юсуповга бош ирғаб, сўзсиз жавоб берди.

— Бўлмаса бир кўрсатсангиз, эшитган бошқа, ўқиган бошқа, шеърнинг ўзи ҳам алоҳида завқ бағишлайди, — деди Усмон Юсупов ҳам илтимос, ҳам буйруқ оҳангида. Собир Абдулло хижолатдан ноқулай аҳволга тушиб эшитилар-эшитилмас паст овозда «хўб бўлади, Усмон ака» — деди.

«Усмон акада қандайдир шубҳа борга ўхшайди, менга ишонмаяпти. Ё биров унга нотўғри ахборот бердимикан?» — хаёлидан ўтказди шоир. Усмон Юсупов биринчи марта шоирнинг сўзига ишонмаётгандай эди. Энди фақат бир неча йил аввал ёзилган ва Учқўрғон район газетасида босиб чиқарилган шеърни топиш керак. Қандай топади? Ўзида сақланиб қолганми, йўқми?

Шоирнинг кўз ўнгига 1935 йилнинг 18 август куни, Учқўрғон, телбаланиб оқаётган Норин дарёси, темир йўл кўприги яқинидаги катта, шўха тош устида ўтирган дўстлари: Ҳабибий, Анисий, Хуррам, Сайфий, Улфат, Юсуф қори, Азим Юнус, Мулла Қамбарали ака, Рамазон қори ака, Мулла Солижон, ҳофиз Қосимжон Охунов келди. Ўша кунги дилрабо суҳбатни, дафтарни тиззага қўйиб ёзилган шеърни, Анисий, Ҳабибий ва Қосимжон Охуновларнинг мафтункор тароналарини эслади. Кўнгли ёришди, ўша суҳбатнинг ширин хотирасидан лабига яна табассум қўнди. Ҳа, мухаммаснинг дастлабки мисралари шу суҳбат давомида ёзилганди, дарёга қараб туриб дўстларига ўқиб берганди:

Ўзинг шўх, шафқатинг йўқ, зўр экансан, эй улуғ Норин.
Қулоғинг кар, дилинг тошдир, эшитмас кимсанинг зорин.
Ютиб қаҳрингга йиқдинг, топтадинг кўпларни дилдорин,
Уриб тошларга кўплар танларин сен айладинг Норин,
Кўрибдур ким санингдек сувни бағри тошу хунхорин.

Сўнг район газетасининг масъул ходими Азим Юнус Собир Абдуллога то Учқўрғондан кетгунча шеърни битириб беришни илтимос қилганди. Шундай ҳам бўлди. Эртасига нонуштага келган Азим Юнусга «ўқиб кўринг, маъқул бўлса газетада чиқарарсиз», — degани хотирасида яхши сақланган. Хуллас шу газетани, албатта, топиш керак! Собир Абдулло Катта Фарғона каналининг ишга туширилиши тантаналаридан сўнг Андижондан Тошкентга қайтгач, уйдаги барча эски газеталарни бирма-бир қараб чиқди. Истаган газетаси йўқ. Ўз архивидан излаш бефойдалигини тушунган шоир кутубхоналардан суриштирди — натижа бирдай. Шундан кейин дўстларига мухаммасни қидириб кўришни илтимос қилиб мактублар ёзди, шу қатори Учқўрғонга дўсти Абдулҳамид Хуррам ва Азим Юнусларга ҳам.

Азим Юнуснинг жавоб хатига кўра, газета ҳатто редакция архивида ҳам сақланиб қолмаган экан. Шоир изтироб чека бошлади. Наҳотки ҳақ бўлатуриб, ноҳақ, мақтанчоқ, ёлғончи бўлиб кўринса! Негадир Чўлпон, Усмон Носир, Абдулла Қодирийларни эслади...

Бир ойдан кўпроқ вақт ўтиб, умид ришталари узилди. Абдулҳамид Хуррам ҳам газетада босилган мухаммасни тополмай диққат бўлар, худди ўз шеърини йўқотгандай азоб чекарди. Бир куни у Учқўрғон бозори яқинидаги сартарошхонага соч-соқолини олдиришга кирди. Сартарош йигит мулойим муомаласи, ширин сўзлиги ва ғазалиётни севиши билан Хуррамни кўриб бениҳоя хурсанд бўлди, тавозеъ билан кутиб олди.

— Абдулҳамид ака, жуда пайтида келдингиз-да. Мен бир байтнинг маъносини чақолмай қийналиб юрувдим, тушунтириб берсангиз, — деди сартарош йигит Хуррамни курсига меҳрибонлик билан ўтказиб ва устарани қайишда ўткирлаштира бошлади.

— Қани мулла, ўқинг-чи, ақл етгунча тушунтираман.

Сартарош қўлидаги устарани тошойна олдига қўйди-да ўқиди:

Начункими бўлса дил лафзига нуқта «зол» бўлур ҳосил
Мазаллат икки айрилгон кўнгулга етти қолингдан.

— Баракалло. Навоий ҳазратларидан экан-а? Мулла, фақат андак саҳв ўтгандай бўлди. Аввалги мисрада «зол» эмас, «зил» бўлса керак, яъни:

Начункими бўлса дил лафзига нуқта «зил» бўлур ҳосил...

Энди сиз соч-соқолимни олиб қўйинг, мен андак фикрлай, кейин билганимча тушунтираман.

Йигит бу таклифга рози бўлиб, Абдулҳамид Хуррамнинг соч-соқолини олабошлади, шоир эса кўзларини юмганича Навоийнинг ғазалини эслаб, овоз чиқармай қайта ўқиди.

Сартарош ишни битириб елкасига енгилгина қоқиб қўйганида, у сесканиб кўзини очди ва тошойнада сарғайиб кетган газетанинг аксини кўриб, шошилиб ўрнидан турди, сўнгра секин, худди «чўчитиб» юборишдан қўрққандай орқасига ўгирилди. Кичкинагина, пастак шипли сартарошхонани қуёш нуридан сал бўлсада тўсиш учун деразанинг юқорисига ёпиштириб қўйилган газетага тикилиб қотиб қолди, унда Собир Абдуллонинг «Норин қўшиғи» босилган эди.

Хуррам, беихтиёр уни кўчира бошлади ва ниҳоят ўзига келиб:

— Мулло йигит, шу газетани менга ҳадя этсалар, жуда зарур эди, — деди ўтинч билан.

— Бу газетани мендан олдин ишлаган уста ёпиштириб қўйган экан. Собир Абдуллонинг шеърлари борлиги учун сарғайиб, четлари титилиб кетган бўлса ҳам олиб ташламаган эдим. Қаранг, керак бўлиб қолибди. Дўстингизнинг шеърларини қадрлайсиз-а, Абдулҳамид ака, — деди сартарош йигит розилик бериб. Газетани эҳтиёткорлик билан кўчириб олишгандан кейин Хуррам шошилмай уни кўкрак чўнтагига солди ва кўчага қараб интилаётган эди, сартарош:

— Абдулҳамид ака, ғазални тушунтириб бермайсизми? — дея илтижо қилди.

— Дарвоқе, байт мазмуни, — қайта курсига ўтирди шоир ва сўзида давом этди, — ҳазрат Навоий бу ерда ажойиб санъат ишлатганлар. Агар «дил» сўзига бир нуқта қўйилса, ундан «зил» сўзи ҳосил бўлади, шунга ўхшаш менинг икки бўлинган кўнглимга сенинг холинг мазаллат еткизди, демоқдалар ёрга хитоб қилиб. Дил сўзида юрак, қалб, руҳият, кўнгил маънолари бор ва у энг аъзозлидир. Лекин шу сўзга бир нуқта қўйилса, ундан «зил», яъни хорлик, тубанлик келиб чиқади. Дил — эъзозли ҳолатидан, зил-тубанликка айланади. Менинг икки айрилган кўнглим (дилимга) ҳам сенинг холингдан мазаллат етди — у тубан бўлди, хор бўлди, — дейилмоқчи мулла.

— Абдулҳамид ака, нега «икки айрилган кўнгулга» дейилмоқда, мен ҳеч ўйлаб топа олмадим.

— Бу «икки айрилган кўнгил»нинг маъноси аввалги байтда мулла, мана эшитинг:

Икки зулфинг кўнгул доми, не янглиғ асрай ул қушни,
Ани тутмоққа жидд маълум ўлур чун «жим» у «дол»ингдан.

Демак, кўнгул маъшуқанинг икки зулфидаги домларга илинади, кўнгул шу икки зулфга интилиб иккига айрилади, бўлинади. Шунинг учун ҳалиги байтда «икки айрилган кўнгулга» холидан мазаллат етади. Бу байтдаги «жим» ва «дол»дан «жидд» ҳосил бўлади, жидд — астойдил қилинган саъй-ҳаракат, ундан қутилишнинг иложи йўқ. Мулла йигит, қисқа тушунтирсам шундай маънолар бор бу байтда. Лекин чуқурроқ фикрласак яна бошқа маънолар борки, улар тасаввуфга оид, кейин батафсил муҳокама қиламиз, майлими? Ҳозир менга рухсат берасиз.

Абдулҳамид Хуррам чўнтагидан, қоғозлар орасидаги бир сўмни чиқарди-да тошойнага қўйди.

— Э-э, мулла ака, шунақа эмас-да, — сартарош пулни яна шоир чўнтагига солди, — Собир Абдулло олдиларига борганингизда шеърни қаердан топганингизни ҳам айтиб, мени уларга арзи ихлосимни етказарсиз, хўпми?

— Албатта, Собир акага айтаман, энди мен бориб поездга тараддуд кўрай, хайр соғ бўлинг, — дея сартарошхонадан шошилиб чиқди.

Шоирни кузатиб, сартарош йигит хаёлидан ўтказди: «агар ҳозир Хуррам домла олтин топиб олганларида бунчалик бахтиёр бўлармидилар?», сўнгра тошойна олдига бориб ўз аксига тикилдида: «албатта бунча севинмасдилар. Мен ҳам шундай бўла оламанми, шундай дўстим бормикин», деди ўзига ўзи...

Абдулҳамид Хуррам ўша куннёқ поездда Тошкентга жўнаб кетди, кўкрак чўнтагида дўстига аталган қимматбаҳо совға бор эди. Уни поездда қайта-қайта ўқирди:

Ҳамият йўқми сенда икки ён чўлларга қайрил, боқ!
Бахил қирғоқларингдан сув ичолмай қанча ер чанқоқ!
Унибдир кенг биёбон кўксида ҳасрат билан янтоқ!

Асрлар сувга қонмай, бир улуғ қудрат учун илҳоқ!
Бу қудрат бизнинг қудратким, қилур мағрурлигинг корин.

* * *

Ўзинг шўх, шафқатинг йўқ, зўр экансан эй, улуғ Норин,
Қулоғинг кар, дилинг тошдур, эшитмас кимсанинг зорин,
Ютиб қаҳрингга йиқдинг, топтадинг кўпларни дилдорин,
Уриб тошларга кўплар танларин сен айладинг Норин,
Кўрибдур ким сенингдек сувни бағри тошу хунхорин.

* * *

Бўғармиз, банд этармиз, ўз кучингдан асло толмассан,
Вазифанг зўр бўлур унда, ҳақоратларга қолмассан,
Сен энди кўпни ямлаб, ўшқириб, чайнаб ютолмассан,
Бизи қудратга кўнмай, шарқираб ўйнаб ўтолмассан,
Бажармак бирла элнинг юклаган бурч янги ашъорин.

* * *

Бу қудрат бўғса тентак сувларингни қилғувсидир соғ,
На сенда ховлиқиш қолғай, на чўлда эски куйгич доғ,
Очар қўйнини чўллар пахтаю ошлиқ учун шул чоғ,
Яқинда кенг ва яйдоқ қир ва чўллар бўлғусидир боғ,
Бу ёнга гул экиб, Собир чолар шавқ-завқдин торин.

* * *

Тасодиф ва меҳр шоир Собир Абдуллони хижолатдан қутқарди...

Урфон ОТАЖОНОВ.

ҒОЛИБГА — БЕНЖАМИН ФРАНКЛИН СТИПЕНДИЯСИ

Ўзбекистоннинг бир неча вакили Американинг энг яхши дорилфунунларида бепул ўқиши мумкин. Бунинг учун АҚШ ҳукумати эълон қилган танловдан ўтиш керак. Америка конгресси томонидан қабул этилган «Бенжамин франклин стипендияси» дастурига мувофиқ МДҲ мамлакатларидан, шунингдек Грузия, Латвия, Литва ва Эстониядан 160 нафар йигит ва қиз АҚШда ишбилармонлик, иқтисодиёт, ҳуқуқ ва ижтимоий бошқарув асосларини ўрганиш имкониятини оладилар. Танлов ғолибларига шу стипендиялар берилади. Танловни Америка рус тили ўқитувчилари кенгаши билан халқаро илмий ҳамкорлик бошқаруви ўтказади. Сўнгги ташкилотнинг вакили — Пола Майклс хоним номзодларни танлаб олиш учун Тошкентга келди.

— Дастуримизнинг мақсади, — дейди Пола Майклс аввал СССР таркибига кирган мамлакатларга бозор иқтисодиётини ривожлантиришда кўмаклашишдан иборат. Ҳозир давлатларингизнинг ҳамма фуқаролари ҳам чет элларда бемалол таълим олиш имкониятига эга эмас. Биз бунинг учун маблағи бўлмаган энг қобилиятли ва малакали ёш мутахассисларга ёрдам бермоқчимиз. Танловда қатнашиш учун инглиз тилини эркин билиш, олий маълумотли ва 40 ёшдан ошмаган бўлиш керак. 11 март куни Тошкент иқтисодиёт дорилфунунида бўладиган учрашувда танловнинг шартларини батафсил айтиб берамиз. Танловнинг ҳамма талабларига жавоб берган кишиларни Олмаотага таклиф қиламиз, ташкилотимизнинг Ўрта Осиё давлатлари ва Қозоғистон бўйича ваколатхонаси шу ерда жойлашган. У ерда танлов қатнашчилари тилдан имтиҳон топширадилар ва ихтисос бўйича суҳбатдан ўтказиладилар. Стажерларни узил-кесил танлаб олиш эса Вашингтонда ҳал қилинади. Таълим бериш, имтиҳонларни ўтказиш ва халқаро йўллардаги уларнинг йўл ҳақи учун бўладиган ҳамма ҳаражатларни АҚШ ҳукумати ва Америка дорилфунунлари ўз зиммасига олади.

А. ИВАНОВА.
ЎзА мухбири.

ЗУККОЛАР ТАНЛОВИ

ЯҚИНДА Юқори Чирчиқ ноҳиясидаги Кавардон қишлоғи клубида колхозчи аёллар ўртасида «Иқбол» кўрик-танлови бўлиб ўтди. Унда хўжаликнинг 19, 20, 22-бригадалари колхозчилари ва қишлоқдаги «Бойчечак» болалар боғчасининг тарбиячилари иштирок этишди. Кўрик танловда аёлларнинг зукколиги ва билимдонлиги синаб кўрилди. Қизиқарли ва мазмунли ўтган, кўрик танловда болалар боғчасининг мусиқа ўқитувчиси Хоним Урозова биринчи ўринни қўлга киритди. 21-бригада аъзоси Фарида Эргашбоевага иккинчи, 20-бригада аъзоси Қумри Мансуровага эса учинчи ўрин насиб этди. Ғолибларга фахрий ёрлиқлар ва эсдалик совғалари топширилди.

Кеча сўнггида Кавардон қишлоқ клубида фаолият кўрсатаётган раққоса қизлар гуруҳи ва ёш хушовоз хонандалар томонидан ижро этилган дилрабо куй ва қўшиқлар йиғилганларда қизиқиш уйғотди.

Латифжон МАНСУРОВ.

ЙИРИК ТАДҚИҚОТ

ЖАҲОН илм-фан тараққиётида Ўрта Осиё заминидан етишиб чиққан буюк алломаларнинг хизматлари катта, албатта. Айниқса, қатор аниқ фанларнинг келиб чиқиши ва ривожи шу ҳудуд олимлари номи билан чамбарчас боғлиқдир.

Шу ўринда дунёда кенг тарқалган арифметика илмини тилга олиб ўтишнинг ўзи кифоя қилади. «Бутун сонлар арифметикаси», «Каср сонлар арифметикаси» каби фанларнинг шаклланиши ҳам Ўрта Осиё илм-фан тарихида алоҳида ўрин тутади.

Улуғ мунажжим ва буюк олим Улуғбек мадрасасининг йирик номоёндаси Жамшид Коший томонидан 1427 йилда ёзилган «Арифметика калити» китоби улкан манба сифатида эъзоз топди. Бу нойёб асарда ўнли каср қандай қилиб кашф қилингани, олтмишли касрни ўнли касрга айлантириш усулларига доир тарихий маълумотлар ҳам келтирилган.

«Ўрта Осиёда арифметика тараққиёти ва унинг ўқитилиш тарихи» деб аталган йирик тадқиқот билан танишган китобхон кўп маълумотларга эга бўлади. Муаллифлар гуруҳи томонидан босмага тайёрланган мазкур рисолани «Ўқитувчи» нашриёти кўп нусхада чоп этди.

БУ—ҚИЗИҚ

«ҚАЛДИРҒОЧ»НИНГ УЧ БУЗОҒИ

ЯНГИЙЎЛ ноҳиясидаги Калинин номли жамоа хўжалиги иккинчи сут-товар фермаси ишчиси Замира Эргашева эрта тонгда ўз оталиғидаги сигирларни соғиш тараддудига тушар экан, ғаройиб воқеанинг гувоҳи бўлди. Гап шундаки, унинг ҳар куни ишга келиб эркалайдиган «Қалдирғоч» лақабли сигири 8 Март байрами олдидан унга ажойиб совға ҳадя этди. «Қалдирғоч» шу куни бир йўла учта бузоқ туғди.

Айни пайтда бузоқларнинг соғлом ўсиши учун барча чора-тадбирлар кўрилган ҳолда парвариш қилинмоқда. Бузоқларни тажрибали бузоқбоқар Тамара Турғунбоева ўз оталиғига олди.

М. ПЕЙСЕНОВ.

ДАВОЛАНИШНИ ХОҲЛАЙСИЗМИ?

Буйрак (нефрит-буйрак яллиғланиши, пиелонефрит), **жигар** (гепатит, ўт пуфагининг яллиғланиши), **ошқозон-ичак** (яллиғланиш, қуланж, ошқозон ва 12 бармоқли ичак яраси, бавосил), **қанд касалликларидан азият чекаётганлар**

ДИҚҚАТИГА!

Агар сиз бу хасталиклардан даволаниш умидини бутунлай узган бўлсангиз, ҳеч қачон тушкунликка тушманг. Сизга кўктомир орқали қўлланиладиган ҳамда бир қатор чет мамлакатлар нинг соғлиқни сақлаш муассасалари тан олган жуда ҳам фойдали халқ табобати услублари ёрдам беради. Бу ерда ўзбек ва рус тилларида маслаҳатлар олишингиз мумкин. (Бу ҳақда илгари чоп этилган эълонимиздан ҳам ўқиб билишингиз мумкин: «Тошкент ҳақиқати» рўзномаси, 1991 йил 25 октябрь).

Маслаҳатлар олиш учун хатларингизни ушбу манзилга йўлланг: 700000, Тошкент шаҳри, Бош почтамт, 298-абонемент қутиси.

ИЗОҲ: хат жилдларга исмингиз, насабингиз ва манзилингизни тўлиқ ёзиб юборишни унутманг.

ИЛҒОР ПЕДАГОГИКА ЖАМОАЛАРИДА

ФИЗИКА ФАНИ ФИДОЙИЛАРИ

ИЛМ-ФАН жадал тараққий этаётган бугунги кунда физика фанига бўлган эътибор янада ортиб бормоқда. Шу сабабли умумтаълим мактабларида физикадан ўқувчиларга чуқур ва пухта билим бериш халқ таълими бўлимлари олдида турган долзарб вазифалардан бири бўлиб қолди.

Шу ўринда ўқитувчилар малакасини ошириш, уларни замонавий-илмий методик тажрибалар билан қуроллантириш муҳим аҳамият касб этмоқда. Вилоятимиз бўйича навбатдан ташқари ўтказилган аттестация натижаси ўлароқ 14 нафар физика муаллимига олий тоифадаги ўқитувчи деган ном берилди.

Изланувчан бундай ижодкор педагоглардан бири Пискент районида кўпчиликка яхши танилган моҳир зиёбахш қалб эгаси О. Обидов ҳисобланади. Унинг кўп йиллик иш тажрибаси нафақат мазкур районда, балки бутун вилоятимизда ҳам кенг оммалашмоқда. Буни яқинда райондаги 6-ўрта мактабда бўлиб ўтган илмий-амалий кенгаш мисолида ҳам кўриш мумкин.

Гап шундаки, Тошкент вилоят муаллимлар малакасини ошириш илмгоҳи табиий фанлар кафедраси ўзи режалаштирган ана шу йирик маърифий тадбирни айнан мазкур билим даргоҳида амалга оширишни лозим топди. Чунки, ушбу мактабда физика ўқитиш яхши йўлга қўйилган бўлиб, бу борада орттирилаётган бой методик тажрибаларни жойларда кенг ёйиш мумкин.

Ҳақиқатдан ҳам билим даргоҳи физика муаллимлари ихтиёрида бўлган фан кабинетлари ва ўқув лабораториялари намунали жиҳозланган. Уларда физикадан ўқувчиларга чуқур билим беришга қаратилган кўрсатмали ўқув қуроллари, турли техника воситалари анчагина. Буларнинг аксарияти педагоглар томонидан тайёрланган.

Илмий-амалий кенгашда фидойи ўқитувчи О. Обидов «Физика-математика фанларини боғлаб ўқитиш методлари» деган мавзуда мазмунли чиқиш қилди. У ўзининг тўплаган бой илғор тажрибаларидан келиб чиқиб, таълимнинг фанлараро алоқасини йўлга қўйишнинг муҳим методик йўл-йўриқларини ҳам гапириб берди. Ҳар томонлама мукаммал тайёрланган бу маъруза йиғинга тўплантан тадбиркор ўқитувчилар, физик олимларда яхши таассурот қолдирди.

Кенгашни уюштириш учун Тошкент давлат педагогика олийгоҳи физика ўқитиш методикаси кафедраси ҳам яқиндан бош қўшди. Шунга кўра кафедра номидан ҳам физика фанини ўқитишнинг қатор муҳим масалалари бўйича маърузалар тайёрланди. «Физика дарсларида электрон-ҳисоблаш машиналаридан фойдаланиш», «Физикадан масалалар ечиш услублари» деб номланган маърузалар шулар жумласидандир.

Физика ўқитувчилари учун кўп фойдали бўлган ушбу маърифий тадбир чоғида мазкур фанни ўқитишни янада яхшилашга қаратилган йўл-йўриқлар ва тавсиялар белгилаб олинди.

А. АЛИЕВ.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

ЭЪЛОНЛАР, БИЛДИРИШЛАР

ЎЗБЕКИСТОН
ДАВЛАТ ЦИРКИ
РЕСПУБЛИКА
БИРЛАШМАСИДА

14 март соат 15.00 да
15 март соат 11.00 ва 14.00 да,
18, 19, 20 март соат 18.30 да

ЛИЛИПУТЛАР ЦИРКИ ГАСТРОЛЛАРИ

Дастурнинг бадиий раҳбари — Иван ПРОЦЕНКО.

21 март соат 11, 14, 17.00 да
«НАВРЎЗ» БАЙРАМИГА БАҒИШЛАНГАН

«АССАЛОМ, НАВРЎЗ!»

БАЙРАМ ТОМОШАЛАРИ
«АЖОЙИБ ЮЛДУЗЛАР» ансамбли.
22 мартдан 31 мартгача соат 11, 14, 17.00 да

БОЛАЛАР, СИЗЛАР УЧУН!

ЎҚУВЧИЛАРНИНГ БАҲОРГИ ТАЪТИЛ КУНЛАРИДА

ўргатилган итлар, айиқлар ва илонлар иштирокида

ЛИЛИПУТЛАР ЦИРКИ

2 бўлимдан иборат

РАНГ-БАРАНГ ДАСТУР

Касса соат 10 дан 19.00 гача ишлайди.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-29-04, 44-35-84.

Цирк фойесида шошилинч сураткашлик устахонаси ишлаб турибди.

Тошкент ҲАҚИҚАТИ

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: шўролар ҳаёти — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт — 325749, 337010; ижтимоий масалалар — 325645; маданият — 325767; адабиёт ва санъат; миллий қадриятлар — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот ва спорт — 325556, 339915; хатлар ва оммавий ишлар — 325354, 334048; тижорат бўлими — 325733; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 325354, 334048; эълонлар — 325666.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—3 форматида босилади. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нашр кўрсаткичи: Г-18. Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 19.00. 30579 нусха босилди.